

SAŠIUVAS

AŠTUNTAS.

TĒVYNĒS

S A R G A S.

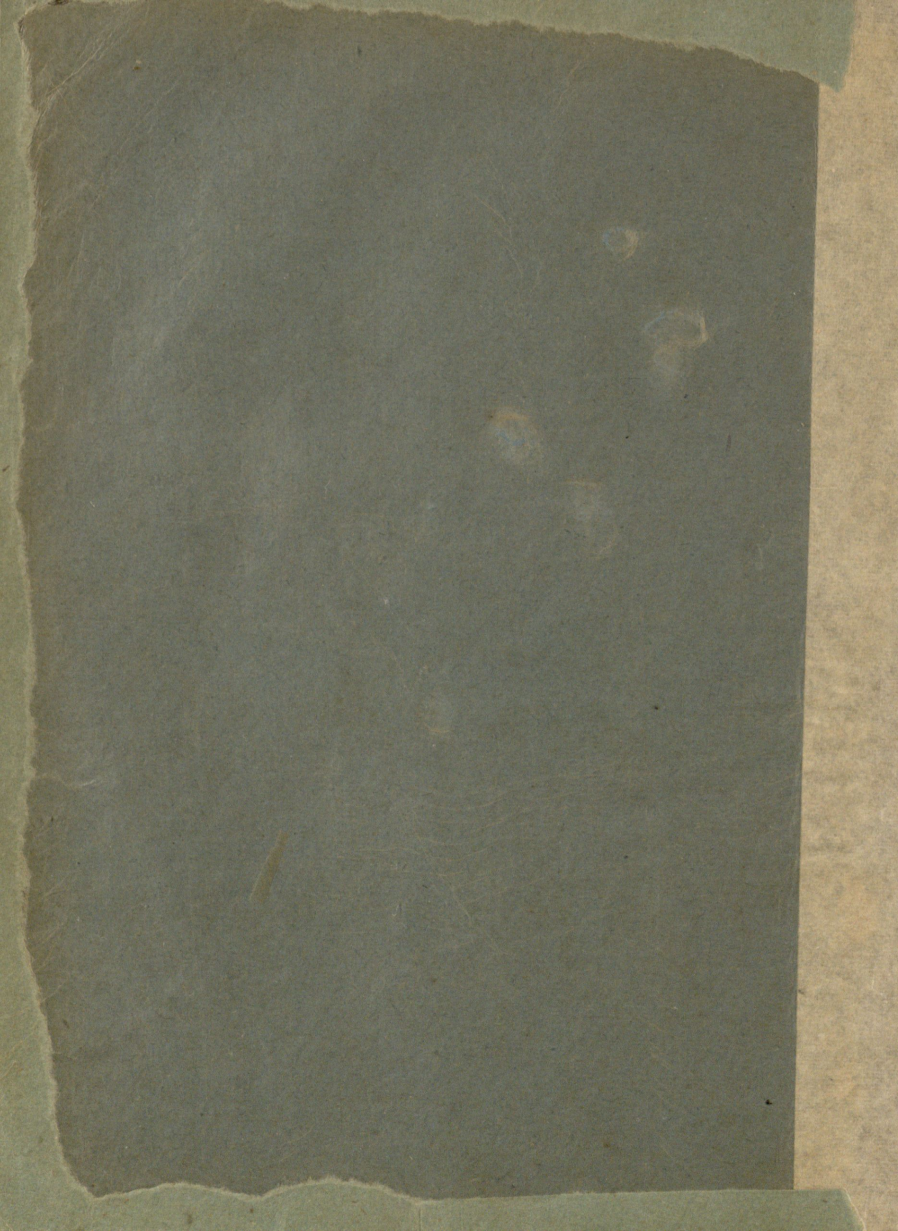
MĒNESINIS LAIKRAŠTIS

paskirtas dvasiskam ir medžiagiskam Lietuviņ
tautos sulaikymui par jos apšvietimā.

MĒNŪ 1896 RUGPJUTIS.

TILŽEJE.

TĖVYNĖS SARGAS.

„Ne katalikyste dėl Tėvynės,
bet patrijotizmas iš Dievo meilės“.

Išeina ant mėnesio vieną kartą. Metine preky ant vietos 1 rublis;
prusineis pinigais 2 m. 20 Pf. Į Ameriką su prisiuntimu 1 dol.
Atskyras numeris ant vietos 10 kap.

Į t a l p a.

I. Šventos Kongregacijos Inkvizijos nutarimas. L. Aukupaitis. 1 Kaip Alsediškei rupinas apie valščiaus mokyklą ir kaip kiti valšcei turi rupinties? (Uzbenga) Vaisgantas 9 Kunigas Jūzapas Dovidaitis (Davidovič). Y. 13 Kas girdėtis? Vaisgantas . 17 Musų raštai. „Apžvalga“, „Ukininkas“, „Varpas“. Vaisg. 28	II. Girtūklystė — žmonių prazūvimas ant kuno ir dušios. Kun. Obolevyčiaus. Iš lenkiško vertė Blaivminkas 33 Apie Latvius. K. Mažutis. 36 Apie madas. K. S. 37 Musų ubagai. K. Mažutis. 39 Dėdė lapę nušavo. Vaisgantas. 40 Gyvenimas kaimę arba sodžiuję. K. Mažutis. 44 Pagal Joną Heurich'ą. Dailidė. 46

I.

Šventos Kongregacijos Inkvizicijos*) nutarimas.

Trokšdamas, idant kiekvienas Gudijoje katalikas be jokio abejojimo žinotu, kaip turi elgties, kada

*) Šventasis Tėvas užlaiko prie savo Sosto visokias Kongregacijas, tankiausiai iš kardinolų, dėl pagalbos sau rėdymę visos Bažnyčios. Kongregacija Inkvizicijos yra švento tikėjimo tribunolas, kurs nusprendžia visokius klausimus dalykūse tikėjimo ir papročių, ar jie sutinka su Bažnyčios mokslu, ar klaidingi yra, ar pavojingi ir eretiški; pats Šv. Tėvas yra pirmasdžiutos Kongregacijos ir jos nutarimus užtvirtina.

jį verstinai varo svietiška valdžia į cerkvę, liepia maskolių dievmeldystės klausyti, klupoti, melsties prieš jų abrozdus, popo pakištą kryžių bučiūti, imti nū jo pašvenstus daiktus ir prie visokių jų apeigų prigulėti, pranešu dėl naudos visūmenes šį Sventos Kongregacijos Inkvizicijos nutarimą arba dekretą, turintį Apastališko Sosto svarbumą, kuriį parrašęs iš originolo žodis į žodį pirmiaus padūdu lotyniškai, o paskiaus jo turinį lietuviškai.

„Non semel ad hanc S. Sedem relatum est, in nonnullis imperi-
 „russiacy provinciis infelicitate accidere, ut publicorum gymnasiarum
 „scholarumque discipuli catholici aliquoties per annum templa
 „acatholicorum adire, una cum discipulis acatholicis sacris eorum
 „functionibus interesse atque ritibus acatholicis participare, crucem a
 „ministro acatholico porrectam osculari, genuflectere, panes benedictos
 „accipere aliasque ceremonias peragere adigantur. Ex qua re non
 „solum ipsi adolescentes eorumque parentes in grave salutis periculum
 „iniciuntur, sed etiam capellani, scholarum praeceptores religionis
 „confessarii que puerorum magnas in angustias atque discrimina incidunt.
 „Quamobrem iterum iterumque a Sede Apostolica postulatum est, ut
 „conscientiis subvenire atque circa rationem, qua sive scholares
 „praedicti eorumque parentes, sive confessarii atque magistri in
 „difficillimis illis adjunctis se gerere debeant, oportunas regulas
 „constituere ac praescribere velit. Cui postulationi debitoque custodiendae
 „fidei satisfacere cupiens S. Congregatio Inquisitionis Auctoritate
 „Apostolica decrevit, quae sequuntur:

„1. Discipulorum praesentiam in expositis circumstantiis pro
 „civili tantum ceremonia haberi non posse, sed continere vetitam
 „omnino communicationem in sacris acatholicorum atque ideo prorsus
 „illicitam esse.

„2. Magistros religionis in praedictis scholis teneri: si a discipulis
 „eorumque parentibus interrogentur, eos monere communicationem de
 „qua agitur tolerari non posse divinisque atque ecclesiasticis legibus
 „contrariam esse.

„3. Quod si interrogati semel discipulos monuerint vel praedictae
 „communicationi licet frustra obstiterint, non teneri postulationes seu
 „monitiones iterare, nisi fundata adsit spes iterationem utilem et
 „efficacem fore, a qua etiam tunc abstinere possunt, cum ex protestatione
 „seu monitione iterata graviora mala timentur.

„4. Quod si magistri religionis a discipulis non interrogentur,
 „attentis gravissimis rerum circumstantiis remoto scandalo dissimulare
 „posse, si pueri in bona fide sint. In qua tota re magistri praedicti
 „iudicio Episcopi stare poterunt.

„5. Confessarii, ad quorum iudicium hujus generis casus in „tribunali poenitentiae deferri contingerit, tenentur pueros, qui licet non „ignari graviter illicitam esse communicationem in sacris, de qua „agitur, eam nihilominus imminentium malorum metu admiserint, „similiter parentes, qui filiis culpa committendae auctores fuerint, „diligenter instruere, corrigere et exhortari, nec eos absolvere poterunt, „nisi serio promiserint se in posterum a vetita communicatione in „divinis sive committenda sive praeciipienda abstenturos esse.

„6. Quod si alicubi mos est, ut non omnes discipuli scholarum „sacris acatholicorum intersint, sed pars tantum a caeteris electa „omnium nomine assistat, declarat S. Congregatio hanc sive electionem sive interventionem illicitam esse, posse tamen, si pueri in bona fide „sint, dissimulari remoto scandalo.“

Decretum hoc Žytomiriam pervenit 2. Junii 1894 anno.

Turinys to nutarimo lietuviškai teip skamba:
Nekartą šiam Šventam Sostui pranešta, kad Gudijoje atsitinka ant nelaimės, jog mokintinei katalikai vertami yra lankyti cerkves, klausyti jų dievmeldystės, klupėti, melsties prieš jų abrozdus, bučiūti popo padūtą kryžių, imti nū jo pašvenstas bulkas arba teip vadinamas „prosvirkas“ ir prie kitų atskalonisčių apeigų prigulėti. Negana, kad tas dalykas yra priešingas vaikų ir tėvų dušios išganymui, bet dar kapelionis, religijos mokintojai ir mokintinių spavedotojai turi pakelti visokius vargus, o kartais ir liūsybės nustoti. Dėl sąžinių nuraminimo atveju-atvejis buvo prašyta Apaštališko Sosto išdūti savo nutarimą arba dekretą ir prisakyti, kaip šiamę sunkamę padejimę turi elgties mokintinei, jų tėvai, kapelionis, religijos mokintojai ir spavedotojai. Trokšdama tam meldimui užgana padaryti Šventa Kongregacija Inkvizicijos šaip nutarė:

- 1) Mokintinių prigulėjimas (prie augščiaus minėtų apeigų yra tai senei uždraustas susinesimas šventūšę atskalonų dalykūšę,

dėlto ir šendien Bažnyčios didžiausei užgintas.

- 2) Kapelionis užklausti mokintinių ar jų tėvų, kaip jiems reikia elgties valdžiai jų varant į cerkvę, turi gerai įsakyti mokintinėms ir jų tėvams, jog toksai su atskalunais susinešimas yra Dievo ir Bažnyčios įstatymams priešingas ir neturi išsiteisinimo.
- 3) Jei kunigas, užklaustas mokintinių, jau kartą įkalbinėjo jiems nelaužyti Dievo ir Bažnyčios įstatymų ir pats parodė atskalunams savo priešingumą, liūsas yra nu tolesnio parspėjėjimo, jei žino, kad ir tolesnis įkalbinėjimas nėjokio neatneš vaisiaus, o tūtarpu pats į didesnius įkryš vargus
- 4) Jei kunigas žino, jog vaikai ir jų tėvai, užtraukantįs ant savęs Bažnyčios koroną, to nenumano ir apie tą neabejoja, ir iš jų elgimos niėkas nepiktinas, kapelionis gali tylėti, jei pasipriešinus gautu nustoti liūsybės, vienok ir tokiose baisiausiose aplinkybėse budamas turi pranešti viską savo Vyskupui ir elgties pagal jo prisakymo.
- 5) Ant spavednės nusidėjusiems tamę mokintinėms ir jų tėvams, daleidantiems savo vaikams tą daryti, kunigas turi pasakyti, jog toks susinešimas su atskalunais jų šventusę dalykusę yra sunkiu nusidėjimu; turi jiems viską tą aiškei išguldyti, turi parkalbėti to nebdaryti, ir jei iš gilumo

širdies neprižadės pasitaisyti, nė tėvams, nė vaikams negali dūti išrišimo.

- 6) Vietosę, kamę ne visi mokintinei, bet tiktai išrinkta jų dalis vardu visų priguli prie cerkvinių apeigų, Šventa Kongregacija apreiskia, jog tokiosę aplinkybėsę neatleidžia mokintinių nū grieko.

Sis nutarimas arba dekretas parėjo iš Rimo į Žitomierių 2 d. Birželio 1894 metusę.

Tas Svento Apaštališko Sosto balsas visiems yra aiškus, graudus katalikams, už auksą brangesnis tam, kas išganymo trokšta. Vienok, nevysi jo teklauso Lietuvos piemienis ir nevisos avis. Nemaž atsiranda tokių, kurie iš didelio parsekiojimo katalikų tikėjimo igavo par daug didelę baimę ir pradėjo abejoti, ar negalima suspaustiems suvaržytiems Gudijoje katalikams ant to Bažnyčios balso užsikemšti sau ausis ir užmerkti akis, ir nežinoti savo vaikų varimo į cerkvę melsties, prieš gudiškus abrozdus klupoti, popo padūtą kryžių bučiūti. Mokintinių tėvai pajutę ir savo vadovų nevienokias pažiuras piktinas ir sako: „Mat, ir jie nevienaip mokina, senasis niėko nesako, jaunasis pyksta, baugina, neleidžia, o tūtarpu vaiką gal išmesti iš mokyklos — terižties —, juk iš vieno i cerkvę vaikščiojimo nepaliks dar atskalunu, jei jaunasis kunigas nedūs išrišimo, eisime prie klebono, o ką kitą dabar padarysime, kad jau ir vadovai nevienaip elgias.“ Ta stoka vienybės tarp vadovų, tas peiktinas abejojimas, ar nemainos ir nenyksta Bažnyčios įstatymai, kaip mainos ir nyksta seno žmogaus plaukai, ir buvo

nū smerčio, paliksi gyvas: pasisakyk tikt, jog tu n'esi kataliku, ar jeik tikt į mūsų bažnyčią, ar nulenk galvą nors prieš mūsų dievaitį — ir netikt nū smerčio ir kancijų liūsas paliksi, bet gausi augščiausią vietą, ciecorius apypils tavę savo mylistomis, busi laimingas.“ Ar reikia tau, mielas skaitytojau, apsakyti, ką ant to atsakė ir ką darė kankintinei? — juk tu pats žinai: linksmei ėjo ant smerčio. Visosė šalyse ir visusė amžiusė atrasime aukas, kurios nesigailėjo savo turtų, liūsybės ir gyvastes dėl patvirtinimo tos tiesos, jog prigulėjimas prie svetimų apeigų yra priešingai dusios išganymui. Nū šviesiausio Žemaičių vyskupo Miečislavo 1889 metusė už rupinimos ir prašymą ministerijos, kad atleistu mokintinius nū cerkves lankymo, valdžia atėme pusė algos, kurios lygšiolei nesugražina. Apturėjo, tiesa, vyskupas atleidimą mokintinių valščiaus mokyklų nū cerkves, bet už tą septintą jau kartą šimetą užmokėjo 4000 rub. baudmės. Už neleidimą vaikų į cerkvę kunigai Dombrauskis ant 5 metų, Jačinauskas ant 3 metų buvo ištremti į Maskoliją, o kun. Linkevycė 4 metus išbuvo klištoriuje uždarytas. Už neleidimą melsties prieš atskalu-niškus abrozduš kun. Jozepaitis kentėjo 2 metus Kretingos klištoriuje, kun. Gugis tebekenčia ir kun. Pronckuną šimet po karunacijos nuvezė ten pat ant 2 metų. O kiek kunigų už tą priešinimos gavo atakį, kiek tapo atstatytų nū vaikščiojimo į mokyklas, sunku sužinoti. Teip tatai, nū seniausų laikų lyg šios dienos matome kruvinas aukas, aiškei ir drąsei išpažįstancias tą tiesą, jog

susinešimas su svetimų tikėjimų apeigomis yra Dievo ir Bažnyčios užgintas ir priešingas dušios išganymui. Bet kitaip užlaiko tą Bažnyčios įstatymą ir kitaip elgias gimnazijų mokintinei ir jų tėvai. Vilniaus, Gardyno, Minsko rėdybose ir keliuše apskriciuše Kauno rėd. mokintinei vaikščioja į cerkves, mokyklose meldžias prieš atskaluniškus abrozdus, neišimant pagaliaus valstinių mokslaviečių. Ko nori, ko bijos mokintinei ir jų tėvai, laužydami tą Bažnyčios prisakymą, sunku yra suprasti. Juk už pasipriešinimą nė vieno dar vaiko, nė tėvo neišvarė į Siberiją, nė vienas dar nenustojo liūsybės, ant galo, nė vieno nė piningais nenubaude. Gal, tiesa, išmesti vaiką iš mokyklos, bet toks išmėtimas tai dar ne ugnies, ne liavų dūbe, nė kancios arba mūkos: išvarytas iš vienos mokslainės gali pastoti į kitą, gali ir be to buti geriausiu žmogumi ir dūną sau uždirbti. Bet ir iš mokyklų neatstatytu, kad mokintinei katalikai, gerai par vakacijas tėvo ir motynos įkalbėti, visi iš vieno sakytu: mūsų tikėjimas neleidžia mums vaikščioti į cerkvę, darykite ką noritė, Dievo prisakymas didesnis už viską, už ciecorių reikia melsties ir mes melsimes savo Bažnyčioje. Teip šimetą po Velykų elgės Palangos progimnazijos mokintinei ir paliko atleisti nū inspektorius išmislytų maldų. Gudijei sarmata akivaizdoje visos pasaulės teip elgties su katalikais, mesgi patį atsakysime prieš V. Dievą už laužymą Bažnyčios prisakymo, atsakysime ir prieš ateinančias kartas (pakalienes) už nevienokią elgimos.

L. Aukipaitis.

Ką gerą gali padaryti valščius.

Kaip Alsėdiškei rupinas apie valščiaus mokyklą ir kaip kiti valšcei turi rupinties?

(Užbaiga.)

Staršina, pavardę Stanis iš sodos Paburkių, buvusysis zakristijonas, nevertas yra tokio pagyrimo, kaip p. Aukupaitis įrašė Nr. 2. „T. S.“ Yra tai žmogus, tiesa, doras, negeras, dievobaimingas, bet neišmintingas; geriausiai jam pritiktų ir vėl pasilikti zakristijonu, kaip buti alsėdiškių staršiną. Lojoti nėra už ką, bet ir pagirti teipogi nėra už ką.

Paskui pasišaukė visus buvusius prie prisegimo. Teiravosi teipogi neišpasakytai švelnei, išaukštindamas, padrausindamas ir kiteip nevadindamas, kaip tiktai „gaspada popiečitieli“; bet aniems nū tų švelnumų galva neapsisukė, kaip staršinai. Jie išpasakojo visa, kaip buvo, ne teip, kaip inspektorius norėjo: apie prisegimo priežastis, kam jiems reikia turint ikoną dar kryžiaus, kas pirmą mislį padavė, kas pirmas atsiliepė ant sueigos — kasgi gal anūs suvičioti (suvokti)? Įpatingas buvęs atsakymas ant inspektoriaus užklausimo: „kokią tamstos turėjote provą, nepasiklausę atsakančios vyresnybės, įvesti nebuvusį daiktą į mokslainę, kur kiekvienas menkas daiktas yra pagal įstatos ir su žinią atsakančios vyresnybės patilpęs?“ — Aprupintojai buvę atsakė: „Mes baltinome mokslainės sienas nieko nepasiklausę daleidimo ir buvo priimta, ir nieks nieko nesakė, teipogi ir su kitokiu remontu; lygei įsteigiamė kitus daiktus patis nesiklausdamė. Todėl ir dabar įsteigdamė pagal valščiaus prigovorą kryžių, mes taremies neturią reikalo klausti daleidimo!“

Surašęs ir jų atsakymus, inspektorius norėjo, kad pasirašytu, bet vienas iš aprupintųjų, mokąs gerai skaityti, išvydo ten punktą reiškiantį, buvę jie visą tą savo valią padarė, ir atsisakė pasirašyti, kol nebus tas punktas išmestas. Ant savęs išteisinimo aprupintojai turėjo svarbų atsakymą darę ne savą valią: jie pildė valščiaus nusprendimą, jiems ir pats mokytojas pasakė „pribiwaite“, „snimite kartinki“. Tris kart pasiulijęs ir nieko nepešęs inspektorius išvažiavo

į Kauną su vienu staršinos parašu. Tur but ant jo balso atpūlo 3 d. kovo žandarai, apveizdėjo, kas čė atsitiko, apūstė, išmieravo (sako buk kryžius esą 1¼ aršin) ir išvažiavo, 5 d. atvyko Telšių sprauinkas ir pasiteiravo apie tą patį. Tarpininką-gi telegramu nusikvietė gubernatorius. Pagrižęs iš ten vėl ištyrė (lyg nežinodamas?) prie trijų poniatijų; su tomis jau žiniomis buvo nutrauktas į Vilnių pas generalgubernatorių. Kas gal žinote, kas ten buvo? Žinome tiktai tiek, kad ten pat turėjo atsėdėti aresto dvi nedėli; pagrižęs namon tūjaus pavadino prie savęs pišorių ant dviejų nedėlių. (Sakynėja, buk gubernat. norėjęs išmesti pišorių, ale tarpininkas pasigailėjęs esančio su pačia, su vaikas); jo pagalbininką, parašiusį „prieprwoditielnuju bumagu“, išmetė; staršina atstatė nū pildymo pareigū (dabar anas pildo kandidatas); popiečtiniams „cirkuliarno“ apreiškė, kad „aprupintojeis gali buti tiktai pravoslavni, bet nē koku budu ne katalikai“, todėl-gi anūs teipo-gi atstato nū pildymo pareigū. Užtėmykite tūs žodžius, nes jie yra svarūs. Aprupintojeis gali buti pravoslavni. Kodėl-gi? Klausimas. Katalikai namus išstatė, katalikai užlaiko jūs ir mokytoją su šeimyną, beveik vieni tik katalikai leidžia savo vaikus į tas mokyklas, o ant to apžiurnu tuributi pravoslavnas! Ar suprantate, kas tai de daiktas? Dar ir paikas daiktas, nes kamė-gi Žemaičiūšę atrasi pravoslavnus, apart tarnaujančių? Tokių įstatymų nėra: vis tai išmislas musų vietinės administracijos: bet tokių dalykų niekas nēkūmet nerašo; anūs vienas kitam žodžeis pasako: generalgubernatorius ir gubernatorei žemesniesiams, tie vėl žemesniesiams; „cirkuliarno“ parašyti, tai jau reikia visiškai neturėti sarmatos.

Tarpininkas Petrašen yra, sulyginus su kitais, jam panašeis, gan doras žmogus; doru pasidareš tik po atrykimō ir susirēmimo su Alsėdiškiais; regite, kad ir su jeis galima šėip neteip versties.

20 d. kovo gubernatorius Klingenbergis, arba „Klumpdirbys“, kaip aną Žemaičiui vadina, atsiuntė į „sjezdą mirowych-posrednikow“, reikalaudamas bejokio atspyrio atmaintyti nēkuriuos punktus valščiaus nusprendimė. Tie buk atmainė apie aprupintojus ir kryžių, bet labai stėbėjąšis,

kad bejokios tiesos pareikalavo atmainymo. Šventas tarpininkų prastumas! ar pirmą kart mūsų kraštelyje dedas kas bejokių įstatymų, vien tik pagalmanding kokio viršininko? Nesirupena, ar sutinka tai su visos viešpatystės įstatymais, ar ne; Petraburkę tankiausei niekas nežino, kas pas mus dedas.

1 d. gegužes m. į Alsėdį atvyko Telšių sprauininkas su dum „gorodowoj“ (miesto urėdninkai) ir trimis žandarais; pasikvietė staršiną, Babelę ir Žukauskį ir visus areštavojo; nusiuntė, o paskui ir patį nuvažiavo prie Bieliausko, bet to neradę namie, išsivežė tik sugautus į Telšių kalinį, kamę pavienei susūdintus išlaikė lyg 14 geguž. t. y. lyg pat karunacijei. Gavę telegramą apie atliktą karunaciją, tūjaus anūs išvarė ir iš miesto, kad kūveikiausei namon grįžtu. Ir tas pasielgimas buvo be jokių įstatymų! žmones bejokio sudo nusprendimo ar kaltas ar nekaltus sugauna, palaiko kalinyje dvi nedėli ir išleidžia, ciecoriaus vardu dovanoja. Komedija!

Visi sako, Maskolei nieko pikto nedarysį, nes iš tikrųjų čė jie patį buvo kalti savo nelaimės: ar par neapsižiurėjimą, ar par kitką, kad ir pakeldami netvarką (jie ir teip moka), praleidžia, par pirštus žiurėdami, popierius, o paskui valščių koroja! Matyt, teip jau Dievas davė, kad pradžia atgrįžimo valščionių akių ant mokyklų buvo padaryta su jų pačių pagalba. Lietuvei, neužmirškite, kad žmonės steigias apie gerą buvį savo mokslaviečių; atminkite ir jų visados, tegu tas rupestis nekūmet ir iš jūsų galvos neišeina! Aš nerodiju mėginti teip-pat padaryti, kaip Alsėdiškei padarė nes antrą kart jau teip nebenusidūs; jei rupinsities, patį atrasite jeibes jūsų mokyklose, patį pradėsite ir steigties apie jų atitolinimą. Rupescio tiktai, vyrai, rupescio apie savo gerą!

Čė aš padūsiu tiktai vieną rodą kaslink mokslainių: nešelpiti anų kasmet pagal įvesto papročio vis paskirdami po keles dešintis rublių. Šelpiti reikia, aš to neužginu, bet žinant, ant kokių reikalų? Tai-gi, kol paskirsite iš savo kasos, turite paklausti mokytojo, ko jis reikalauja ir už kiek? Jei reiktu daiktų palengvinančių mokslą-rankvedžių, paveikslelių iš istorijos, ir gamtos mokslo, geograpiškų

plianų arba šep jau kokių, figurų, tai reikia nesigailėti; bet kad pasakytu ant bibliotekos dėl skaitymo, tai jau nedūkite: jei jie nori Lietuvą maskolinti, tai jau bent už savo piningus tesidarbūja, o ne už mūsų pačių. Gerai butu mokant skaityti nors ir maskoliškas knygas, bet tik butu pamokinančios; o dabar, kokias-gi išrašo? Vis tik veikalus Vilniaus „diejatorių“ popų ir jiems panašių ruskių, vis tik tokios įtalpos, parodančios tavę esant ruskiu, ir kad jų buti neišpasakytai gerai esą. Pats regėjau stirtas knygų: Vilniaus Kalendorius, popų monografijas apie „pravoslaviškumą“ Aštrijų vartų abrozdo, kaip ir Čenstakavos, išdavimus synodo ir tt.: Klausimas, ko gero vaikai ir nevaikai išmoks iš tų knygų? Vien tiktai niekinti savo papročius, savo tikėjimą, savo istoriją, o jau prastas paukštis, kurs į savo guštą teršia; geriaus anam buti su mažesniu „apšvietimu“. Valšcei teip gausei aprupena savo mokyklas, kad beveik kiekvienoje par paskutinius 15—20 metų susitaisė knygų už 500—600 rubl.; o kaip kurios, tai jau turi susikrovusios po 300 rubl. „učilišchnago kapitala“, kurs kas kart didinas. Ant ko jis bus apverstas? Negaliu ispėti, tik nemislykite, kad ant jūsų naudos; bet ant platinimo tarp jūsų savo užmanymų, Girdėjau vieną teip sakant: „įtaisiau visa, ko tiktai reikia, pripirkau knygų, kokias tik vyresnybė siulė, o če kas met dar gaunu po 15 rubl.; jau nebžinau, ant ko ir beapversti! Ar jau tai mūsų valšcei teip turtingi?“ Biau ru yra tas dalykas, kad patis žmonės savo rankomis užsimeta šniurą ant sprando ir laukia tik, kad kas susimylėtu ant anų ir pakartu. Pfu!

Mokytojei negali nieko įtaisyti į mokyklą, kol jų direkcija nepatvirtins; tegu-gi nū to laiko negali nieko geisti, ko valščius negeidžia, o dėlto turi susiartinti su mokyklą ir rupinties, kaip ir ką ten mokytojas daro. Šitai dar viena geroji valščiaus pusė, geras, rupestingas valščius tai yra mūsų galybę, tamsus, nerupestingas tai mūsų prapultis: su jeis gali padaryti Maskolei, ką tik nori, nors kad ir išgauti nusprendimus apie nereikalingumą lietuviškų knygų. Saugokities!!

Vaišgantas.

Kunigas Jūzapas Dovidaitis (Davidovič).

„Tėvynės Sargė“ buvo paminėta, kad blaivystės klausimui bus paskirta įpatinga vieta, kur talpinami bus tam tikri paaiškinimai. Užsimaniau pasinaudoti iš tos vietos ir, jei priims gerb. Redystė, patalpinti atminimą tam vyrui, kurs prie blaivystės tėvo Vysk. Motiejaus buvo pirmasis pagalbininkas ir karščiausias blaivystės platintojas. Tas vyras — tai kunigas Jūzapas Silvestras Dovidaitis, Varnių dvas. Seminarijos rektorius. Valdė jis tą kunigijos mokslavietę sunkiausiūse metų, kada maskolius, ardydamas lenkišką ir lietuvišką tautas, naikino kūaštriausei katalikų tikėjimų. Karštas pildymas kunigiškų priedermių jau iš seno laikomas pas maskolius yra už baisų paržengimą prieš rėdą. Tai-gi ir kun. Dovidaitis, kaipo ištikimas Dievo tarnas užsitraukė sunkų maskoliaus jungą. Nekaltai apskūstas, jog turias negerą įtekmę ant klierikų ir paties vyskupo, tapo nusudytas ant išvežimo Siberijon ant viso gyvenimo; prieto dar atėmė nū jo visas tiesas, kokias turėjo nū valdžios. Dekretę buvo aiškiai pasakyta; „za vrednoje na episkopa vlijanije“ (už bledingą įtekmę ant vyskūpo).

Jeigu a. a. kun. Dovidaitis gavo lengvesnį kalėjimą ir didesnę laisvę, sulyginant su kitais Siberijos kankintiniais, tai buvo dėlto, kad nū jo spindėte-spindėjo tas šventumas, prieš kurį turėjo galvą nulenkėti netiktai praščiokeliai — Rosijos ir Siberijos — bet ir patis viršininkai — činaunikai. Kamę tiktai sustodavo kun. Jūzapas D., niekur budavo nepavadins jo kiteip, kaip „sviatoj“ (šventas). Iš jo nesuteptos širdies ir nekaltos dušios ėjo tas šventas linksmumas, kurs yra skaitomas šv. Dvasios dovaną ir kurs tai daro, kad žmogus nūširdžiai linksminas su linksmiais, o tikrai nuliusta su nuliudusiais.

Bet aš ėe užbėgau už akių; paimkime jo gyvenimą nū pat jaunystės.

Kunigas Jūzapas Silvestras Dovidaitis (raštūse Davidovič) gime grūdžio 31. d. 1825 m. Montviliskių kaimę Šiaulenu parapijos. Senutis to kudikelio krikštotėvas lig koks pranašas pasakė po krikštui Jūzo neturtingems, bet dievobaimingems tėvams: „iš to vaikelio bus džiaugsmas

netiktai jums, bet ir Bažnyčiai.“ Nū pat' kudikystės atsižymėjo Jūzas dievobaimingumu ir darbštumu. Išmokęs patarnauti kunigams šv. Mišių laike, pradėjo be atilsio manyti apie tai, kaip prisirūšti prie klierikystės. Iš namų pašalpos gauti negalėjo; tėvui numirus, našlė motyna turėjo rupinties, kad tiktai užtektu kasdienines dūnos; mokslams užmokėti nebelikdavo skatiko. Vasarą dirbo Jūzas visus laukų darbus, o žiemą, kada likdavo daugiau laisvų dienų, apsigyvendavo miestelyje, arčiaus prie bažnyčias ir kunigų, pas kuriūs užeidavo pasimokyti lotiniškai ir kitų reikalingų dalykų. Nekartą sugrižęs iš lauko nū sunkių darbų ilgomis valandomis karštai meldes — klupodamas arba ir kryžiumę parpūlęs, idant, V. Dievas sutektu jam tą mylistą, kad galētu mokyties ir kunigu pastoti. Ir neveltū meldes, nes 18 metų tapo priimtas Šiaulių gimnazijon. Če aiškiai pasirodė jo labai šviesus protas, gera atmintis ir didis darbštumas. Nū savo motynos nereikalavo niėko: kitus bemokydamas užsidirbdavo pats užsimokėti už mokslą ir valgymą, prašė tiktai jos, idant leistu jam atsitraukti nū ukes, ir pastoti klieriku ir kunigu. Iš gimnazijos parsikėlė Varnių Seminorijon. Tarp klierikų švietė visiems geru paveikslu ir gražum mokslu, o už dviejų metų išsiuntė jį vyresnybė Petrapylio dvas. akademijon. Užbaigęs akademijos mokslus ir kunigu įšventytas, pagrižo savo kraštan. Paskirtas už kamendorių prie Illukštos bažnyčios, buvo tos parapijos tikru apaštalu. Stalmuižeje-filijoje — savo kaštu uždėjo pradinę mokyklą ir pats mokė vaikelius skaityti ir rašyti. Metus pabuvus tapo parkeltas Panevežin už kapelioną prie 5 klesines bajorų mokyklos. Če darbavos par 3 metus su tokią pasekmę, kad ir menkiausieji mokytiniai pildė savo priedermes. Visi mokytiniai mylėjo jį, kaip savo tikrą tėvą, o mokytojai garbino jį, kaipo šviesų kunigų ir gerą draugą.

Kada vyskupas pašaukė jį Varniūs prie savęs už sekretori, visas Panevežys verkė jo, kaip savo tėvo ir prieteliaus. Buvo tai 1857 metūse. Tie metai, sulyginant su mūsų dienomis, buvo tai laisvės gadynė, kada rėdas nevaržė mus teip smarkiai gelžineis pančiais. Gerai suvar-tojo tą laisvę kun. Dovidaitis ir prikalbėjo vysk. Motiejų,

kad įvestu savo vyskupysteje blaivystę. Jo Myl. Vyskupas Motiejus išleidė aplinkraštį, ragindamas visas savo aveles, idant atsižadētu girtūklystės iš pačių, šaknių t. y. idant visiškai nebegertu degtinių gerymų. Paklausė savo Piemens balso Žemaičiai ir Augstaičiai, pradėjo rašyties blaivysten; bet atsirado ir priešai, kurie norėjo išnaikinti tą šventą darbą. Buvo tai žydai — karčemnikai, kurie iš degtinės visą pelna ėme, priešinosi ir nemaža dalis bajorų, kurie turėjo brovarus ir iš to uždarbį, o ant galo, ir pats rėdas pradėjo ardyti blaivystės platinimą. Reikėjo tadą kariauti su tais visais blaivystės priešais žodžiu ir raštais. Ir ėe pasirodė kun. Jūzapas geru darbiniku: pargalėjo priešinikus — blaivystė pražydėjo.

Girtoklavymui susimąžinus, rupinos kun. Dovidaitis praplatinti knygų skaitymą tarp savo brolių Žemaičių ir Augstaičių. Tam tikslui pradėjo spaudinti knygutes su gražiais pamokymais tikroje žmonių kalboje, visiems suprastinai. Gal retas teatsiras kaimas, kur nebutu nuėję tos knygeles — tai „Šiauleniškis senelis“, visiems malonus svetelis. Tai pirmosios lietuviškos knygeles, išleidžiamos periodiškai (laikas nū laiko).

Kaipo klierikų auklėtojas ir seminarijos valdonas pažino kun. Jūzapas milžiniškas dvasios dovanas klieriko Antano Baranausko, dabartinio Vyskupo-Suffragano Kaunė. Savo kaštu išsiuntė jį Petrapylio Akademijon, idant tas Lietuvos žiedas nenuvystu be augštesnio mokslo. Kun. Dovidaičiui Seminarijos rektoriu beesant prasidėjo t. v. Lenkmetis. Visa mūsų krašto jaunūmenė sujudėjo. Nevienas jaunas klierikas gal buvo paširūšęs apsišarvūti ginklais ir traukti prieš maskolį. Bet kun. Dovidaitis, matydamas karštus jausmus ale menką supratimą, išaiškino savo auklėtiniam, kad dvasiškija kariauja žodžiu, o ne ginklais, kad kentėjimas, vienok nepasidavymas tai tikra tėvynės meilė. Ir ištiesu, gražiai suvaldė seminariją nė vienas iš pusanthro šimto klierikų nebuvo nubaustas kaipo maištinikas. Ale neprietelis geriau žino, koks pasipriešinimas tvirčiaus užlaiko tautos dvasią, dėlto tai ir kun. Dovidaitis neužsiliko tėvynėje; beje, gavo dar sunkiaus nukentėti už tūs, kurie kalaviju kariavo. Apskundė jį, kad turias susinešimą su

Varnių maištininkais. Nors tyrinėjimas išrodė, jog tai melas, vienok žandarai jį suėmę 1865 m. nuvežė Kaunan. Pavasario sunkiais keliais važiavo iš Varnių nenusiminęs, nes ir toje nelaimėje matė šv. Dievo valę. Jūkavo kelionėje ir plaukdamas laivelėje par plačiai išlietą Vilijos upę ramino kelionės draugus: Nesibijokite, nenuskęsime, nes po žandarų prieglobstą kaliniai pražuti negali.“ Neilgai tebuvo Kauno kalinyje. Vysk. Volančauskiui prašant pats Muravjovės išleidė jį iš kalinio, jei tiktai nesitolins iš miesto Kauno. Tokioje puslaisvėje buvo kun. Dovidaitis iki vasario 1866 metų, pildydamas kunigo priedermes. Ir Kaunę visi žmonės pamylėjo jį, o gubernatorius negalėjo atsibodėti žmonėmis, kurie prašė, idant pilną laisvę sugražintu kun. Dovidaičiui: „Ar tai jūsų šventasis, ar koks užtartytojas iš dangaus, kad teip rupinaties už jį“ — atsakydavo gubernatorius.

Sudžios - tyrinėtojai, neradę kaltybės, žadėjo išliūsuti kun. Jūzapą ir tokį nutarimą nusiuntė Vilniun, idant patvirtintu general-gubernatorius. Bet čė pakišė jenerolas Nielojovas kitokį raštą, kuriamę kun. Dovidaitis buvo nubaustas išvežimu Siberijon; ant to ir pasirašė Kaufmanas (general-gubernatorius), nė neskaitęs, kas buvo parašyta.

Kun. Nėmekša, buvęs Akademijos draugas, prašė tadą gubernatoriaus Paniutino, kad kun. Dovidaiti paliktu tam kartui Vilniuje: esąs nesveikas, neturiąs šiltų rubų.... Kadą iš kalinio vedė visus nusudytūsius Siberijon, tarp tų ir kun. Dovidaitį, atvyko pas gelžkelio butą pats gub. Paniutinas ir prisiartinęs prie kun. Jūzapo, tare: „Man sakė, kad Tamista menkai apsirėdęs ir negali žiemos laikę keliauti.

„Ar tiesa, jog neturi šiltesnių rubų?“

Kun. Dovidaitis regėdamas, kad tarp nuskurdusių ir apiplyšusių kalinių jis išrodo kaip generolas, atsakė: „Prašom padaboti, kaip apsirėdęs?“ „Tai Tamista gali važiuoti.“ „Jei reikia, galiu,“ atsiliepė kun. Dovidaitis. Tokiu budu ant niėkų pražuvo k. Nėmekšos užmanymas. Kadą draugai rustavo už tai, kad nenorėjo pasinaudoti šio to pramanymo atsakė kun. Dovidaitis: „Matyt teip jau V. Dievas nori, idant bučiau Siberijoje, jei bemalagystės

negaliu išsiliūsūti. Kita atvertus, tai menkiausis klausimas, ar par Žemaitiją, ar par Siberiją nueiti dangun, tiktai nueiti.“

Ilga ir varginga buvo kelionė nū Vilniaus pro Petrapilį ir Maskvą iki Siberijos gilumai. Kaip savo kraštę, taip ir kelionėje buvo kunigas Dovidaitis tikras apaštalas. Kaliniūšę ramino nuliudusius, mokė nemokančius, užkietėjusius piktadarius gaudeno šventais žodžiais, o visus traukė prie Dievo meilės. Niekad nepraleidė atsitikimo, kuriame galėjo ką-nors gerą padaryti savo draug keliauninkams. Jei turėjo geresnį dūnos kąsnį, davė neturinčiam; jei matė, kad jo ir dvase nuskurdusi, žadino. Jau po Siberijos plotus varomas, kad apsisotojo ant ilgesnio laiko, surinko kalinių būrį ir suredė tarp jų dievmeldystę: giedojo ir jiems pamokslelius sakė. Kaip kalinikas kun. Dovidaitis neturėjo valios taip daryti, dėlto tai tūjaus ir prisikabino žandaras. „Tokias maldas laikyti — sako žandaras — užgina rėdo įstatymai, o iš antros puses žiurint, tai tokiems gyvuliams, kaip šitie kalinikai, neverta nė minėti apie malda, nes jie nieko nesupranta“. „Tai aš jūs pamokysiu“ pritarė kunigas ir tūjaus pradėjo jūs mokyti katekizmo. Žandaras nebaturėjo ką besakyti. Nevisi Siberijos kankėtiniai buvo tokie gyvuliai, kaip sako žandaras; buvo tarp jų nemažai ir gerų, dievobaimingų žmonių. Iš to atžvilgio įpatingai aukštino kun. Dovidaitis savo viengenčius Lietuvius. Aiškesniam tiesos parodymui pridėsiu čė keletą eilučių, išimty iš laiškų, kuriūs rašė kun. Dovidaitis nelaisvėje budamas.

(Toliaus bus.)

Kas girdėtis?

Iš Panemunėlio (Kauno rėd. Zarasų apskričio). Už ką ir kaip kn. Katele nuštrapavojo? Ministras gerai pasakė Klingenbergiui, buk jis savo pasiėlgimu suteikiąs ministerijei vien tik galvasukius. Klingenbergis jau iškeltas, bet ministerijos galvasukei iš priežasties paiko gubernatoriaus pasiėlgimo ne veikei pasibaigs. Šitai dar viena dovanelė ministru, kurią gavęs turės dar porą kartų sukeikti tik par aštūnerius metus teviešpatavusį, bet visus pakraščius

užsimirdinusį Klingenbergį. Augštos garbės vertas Pane-
munėlio klebonas Jonas Katelė apskundė jį ministru, kaipo
neteisingai išplešusį par nevalią, par licitaciją 50 rub.,
neva štrapo „už atsitolinimą iš savo valios (samovoljno)
iš parapijos (o, kokia čė nūdemė!) ant šv. Antano atlaidų
į Kvietkų miestelį.“ Kada-gi kn. Katelė ant atlaidų
nė buti nebuvo, kreipės prie ministro su reikalavimu
sugražinimo atgal 50 rub. ir atlyginimo visų pragaisčių,
sujungtų su išpardavimu gerybės par licitaciją, t. y. už
pusę priekės.

Teip tai buvo. Žemaičių konsistorija pernei gegužės
mėnesy paliepė kun. Katelei padaryti su Papilio klebonu
dvasišką komisiją ir iširti priežastės nesutinkančio gyvenimo
tarp bajorų P., ypač pamėginti, dar nepradejus tyrimo, anūs
sutaikinti ir pertraukti konsistorijoje pradėtą bylą apie
persiskyrimą. Pildydamas konsistorijos paliepimą, kg.
Katelė 13. d. birželio m., t. y. šv. Antano dienoje šeštoje
valandoje vakaro atvyko į Kvietkus, kamę jau laukė jo
bendrininkas, pribuvęs ant atlaidų ir anūs perleidęs. Jūdu
vakarop supykusius P. sutaikino ir galas; tiek to darbo ir
tebuvo. Tūtarpu asesorius Popovas (N. vėpla ir mulkis)
ar kitas kas iš palicijos erkių praneša spraininkui, buk ir
Katelė buvęs ant atlaidų, kas pas musų skerdikus skaitos
už labai didelį grieką, labiausei, jei pirm to neišsispaviedoji
iš savo ketinimų spraininkui. Zarasų apskričio spraininkas
Skuratauskis (senei jau išgintas už užpūlimą par nevalią
ant Drisvėtų uriadninkienės), tiesa, paprašė kun. Katele
išsiteisinti, ką tas ir padarė ant popieriaus. Vienok,
Klingenbeutelis, neveizdėdamas, jog kg. Katelės atsitolini-
mas niėkur nebuvo „samovolny“, jog Kvietkūse į bažnyčią
nė kojos neikėlė, nes jau buvo po visam, davė rugpjutyje
žinią par spraininką, jog turi užmokėti 50 rub.

Kun. Jonas K. yra tai ne iš tokių eilos, kurių kinkos
pradeda drebėti prie vieno tik paregėjimo raudono kal-
nieriaus, kurie, kaip avinai, dūdas išvartyti savo kišenes.
Neskaitydamas savę už kalną pagaliaus ir pagal vietinių
skerdikų reikalavimus, atsisakė užmokėti neteisingai uždėtą
štrapą. Tada asesorius pradžioje spalio mėn. padarė lici-
taciją, išpardavė, žinoma, už menkus piningus mėblius ir

dvi karvi. Kg. Katelė kreipės prie konsistorijos su skunda. Ta ištyrus nesant jokios kaltybės kreipės prie gubernatoriaus su prašymu sugražinti neteisingai, be reikalo išluptus pinigus, bet Klingenbergis davė atsakymą, vertą sulaikymui, kaipo ženklą laiko, kaipo pavyzdį Lietuvos činauninkų pasielgimo. Jis teip skamba: „Konsistorijos atsisaukimui apie išliūsavimą kg Katelės nū štrapo gana **padaryti nebegalima dėlto, kad štrapas jau atimtas.**“ Iš to juk aišku, kad mūsų vietinei činauninkai gaudo tik pinigus, neveizdėdami į teisybę, o vieną kart įgavę, jau nebeturi tiek valios išsižadėti ir sugražinti. Na, na! ministras pasidžiaugs išvydęs tokį dokumentą apie nereikalavimą nū katino lašinių, jei vieną kart įsikando! Tokios tai tokelės!

Dar čė priguli prikergti keletą paaiškinančių žodžių apie išmokėjimą ant kunigų uždetų štrapų. Labai butu naudinga surinkti visus atsitikimus, par paskutinius aštuonerius metus įvykusius, kada, už ką ir kaip buvo Žemaičių kunigai štrapavoti. Didelė tų atsitikimų eila! dideli ir štrapai: 25, 50, 75, 100, 150, 200 ir 300, tai yra paprasti skaitlei. Jei tų visų pinigų nesusikrovė patį plėšikai į kišenes, tai buvo didelę pašalpa „diela pravoslavija ir obrusienija v Litvie“ (pravoslavijos ir suruskinimo dalykų Lietuvoje). Patį palicijos tarnai tyčiojas iš kunigų: bepigu, sako, jūs štrapūti! tūjaus be vargo uždirba. E, vyrai: ar-gi bepigu jums mokėti, kad teip kantrūs esate? Gal mislyjate busią lengviaus betylint? Anaip tol! Štrapūtas, ar šioks, ar toks, jau jų akyvaizdoje yra nebeištikimu. Nereikia tūjaus ir iš geros valios mokėti štrapus: tegu pašoka aplink, kad žinotu, kaip smagu uždirbti pašalpos nū kunigų „dielu pravoslavija ir obrusienija.“ Tankei vilkdamę ir visiškai nebemokės, kaip tai atsitiko su kun. Jūzapu Viksvą, Šateikių filijalystu. Nū jo pareikalavo 100 rub. už nepadėjimą palicijei nuversti prieš bažnyčią stovintį kryžių; neužmokėjo, o dabar ir neberekalauja. Lygei ir kun. Stanislavas Stakiala: nemokėjo, o iš jo licitacijos mažai tesusikurė. Artimesnį paveikslą mums padavė noroms ar nenoroms protingas kg. Katelė. „Neturiu ir nenoriu, sako: parsidūkite, ką rasite!“ Palicija iškilmingai

aprašė, berašydama gavo par ausį, kaip paskui apsakysiu, iškilmingai apskelbė dieną licitacijos visai apylinkei, pagaliaus ant vakzalo iškabino apreiškimą. Paskirtoje dienoje susirinko daugybė žmonių ir visi dvarponei. Juk tokie atsitikimai tai yra „nauka pogrądowa“, kas su mumis dedas; jie užstos keletą knygelių apie santaikas tarp maskolių ir lietuvių! Kiek tik galint reikia žmonėms suteikti tokią „naukę pogrądowa“ apie terionystę (prispaudimą, skriaudimą, neapkantą), kaip tai buvo su užgynimais kryžius statyti ir su jų vartymais. (Apie tą bus „Tėvynės sargė“ platesnei). Tai-gi tūs, kurie turi turta, tegu sau licitūja; galima padaryti, kad iš licitacijos nebus daugiau pragaiščio, kaip iš užmokėjimo paprasto štrapo: galima idūti pinigus kam nors, tas tavaiseis ir supirks daiktus, paskui sugražinamus; kas-gi neturi turto, nė algos ne ėma nė skatiko, kaip tai Žemaičių kamendorei, nū tų ir visiškai niėko ne-gaus, juk paskutinių kailinių pardūti negali!

Prizadėjau apsakyti, kaip nepavyko asesoriui aprašymas kg. Katelės turto. Tas vargšas sugurdęs lyg nakčiai, norėjo kur ten nusibaldyti, bet pačtorius atsisakė aną vežti be užmokėjimo, Žodis už žodį, ir susivaidyjo, supyko teip, kad asesorius šoko mušti, pačtorius bėgti, tas vyties; pačtorius į atvyrą stogynę, jis paskui; susitinka kažkokį žmogų ir šlūja anam par ausį; žmogus vėl nežinodamas už ką ir kaip, paspaudęs delną kaip drož atgal, tūj' asesorius ant vietos išsitiesė, o pačtorius sau jūkią kerčioje tupėdamas. Atsijūkėjęs asesorius buk norėjęs pratakola rašyti ant žmogaus, drisiusio anam „sgrubijaniti“, bet liovės išgirdęs žmogų sakysiantį movę par žanda, o niėkur nemislyjęs „grubijaniti.“

Par pačią licitaciją palicija turėjo vėl daug gėdos iš savo paties paikystės. Kiek ten ponelei iš jų prisijūkė, tai ilgai atmins, gal ir ne teip drąsei imsysis kitus štrapūti. —

Nū Svedasų Kauno rėd. (Ukmargės apskričio). Užmušimas žmogaus. Sausyje mėnėsyje bėgančių metų Palata nusudijo vienūliką vyrų iš Gykių sodos (Svėdasų parapijos) ant ketverių metų į sunkius darbus, arba katargą, o paskui ant apsigyvenimo par visą amžių Siberijoje. Tokią

tai liudną žinią gauname iš romios, bailios Lietuvos. Kaip-gi ten buvo?

Gykių sodoje buvo kitados Jonas Budreika vagilėlis, už tą jį storastystė ir išgynė ant apsigyvenimo kamę nors toliaus nū Lietuvos, o į jo butą (namus) atėjo jo švogrius Kaz. Pivoriūnas. Po kelelių vienok metų Budreika sugrižo ir išėjo užkuriomis į Ušpalių parapiją. Matomai buvo pasitaisęs, pagaliaus dievobaimingas, geras giesmininkas laidotuvėse, bet kaimynai anam vis-gi netikėjo. Kada-gi jis nenustojų plepėjęs atimsias nū Pivoriūno savo ukę ir namus, tad prie viso to turėjo dar savo švogriaus asaboje ir širdingai jį neapkenčiantį neprietelį. Pivoriūnas žinojo, reikią jam apleisti užgyventą butą, jei tikras tėvynainis užsimes.

Pernei pradžioje advento Gykių Gykio prapūlė arklys. Nežinau, kodėl pradėjo spėti ant Budreikos, ką patvirtino kalba tik sugauto, visiems žinomo Ušpalėnų vagio Drąsio, Svedasūse tūmet laikomo. Gykei nuvažiavo pas Budreiką ir išvylijojo aną iš namų neva dėl pasirokavimo su švogriumi, ir atsivežė į Svėdasus, kamę sustatė prieš vienas vieną su Drąsiu. Iš jų kalbos ir Budreikos užsilaikymo Gykiečiui nusprendė esą panašu į tiesą, ką Drąsis sako, ir Budreiką vertu esą pašmaikštavimo į ūdegą. Vagių niėkas nekenčia, kad senkas pagauti; jūs kartais teip pavaišina, jog dažniausei pereina aniems noras naudoties iš svetimo turto. Ir mes nesigailime, kad Gykiešei ten pat už miestelio davė anam kiek priguli. Čė ir turėjo buti galas; padūk aną į paliciją, ikiši į kalinį, sudas nusprems dar kas priguli ir galas. Bet Gykiečiams to neužteko, nes parsivežė į savo sodą ir padėjo beg ne pas jo neprietelį — švogrių. Kas da mislis, ketinimai gimė Pivoriūno širdyje, sunku žinoti, pasilieka paslapčią; bet kad ir žinočio, neužviežu butu anas atidengti! Gana to, kad Pivoriūnas pastatęs susirenkusiam pavėpsoti jaunimui keletą gorčių degtines, pašiundęs mušti.

Įkaušęs jaunimas vedos tadą Budreiką į mašyną ir jau nežinau par kiek laiko pritaikina prie jo visas galimas tortuvas. Aš anų neaprašysiu: neverta teršti skaitytojo vaidintuvės ir nuvaikyti nū jo akių miegą par keletą

nakčių; gal buvo geros, kad regėjau raudančius nemačiusius, bet tik girdėjusius. Kodėl ir kaip anie nustojo kamavę, nežinau ir stebiuš, nes žmogus, kraujo paūstęs iniršta, nelyginant, kaip jaučias: akis užsipila krauju, bambia, kapsto ir visa ragais drasko, Ne veltū pasakyta, nesą tokio biauraus daikto, kurio žmogus negalētu padaryti. Teip tatai jaunimas parsinešė namo vargšą dar gyvą, ten naktyje pasimirusį be kunigo, kurio meldė.

Prasikalte sakos nemušę teip, kad net smertį nū to butu gavęs. Slaptomis sakinėja (ant sudo tur but to neišsitarė) apie baisų Pivoriūno ketinimą, kad atsinešė išluptą. „Ką čė, sako, jam lupimas! geriaus vertėtu jam“ . . . bet man nesikelia pirštai įrašyti, ką jis ketinęs, o žmonės sako, buk ir išpildęs. Dievas tepadaro anam teisingą sudą už tokį žveriškumą, kokį galime atrasti tiktai kareiviūšę 17to amžiaus.

Teip tatai pasaulėje nusimažin o skaitlius vagių vienu spėjamu vagiu, bet vienkartu pasidino skaitlius žmogžudžių vienūlikos tikrų. Gėda tėvams, pagimdusiems ir užauklėjusiems tokius vaikus; amžina gėda tai sodai, kamę susitaisė net visas burys žmogžudžių už ariėlką; metai praslinks, o kruvina valką neišdžiūs toje sodoje, ir kožnas pro šalį pravažūjjas su pasibiaurėjimu nukreips nū sodos savo galvą, kaip pasibiauroja ir nusigrįžta lyg šiolei ant Panemunėlio kelio. „Čė Vištelį Vaitkunai užkamavo!“ pasako kaskart aplenkdami minimą vietą; teip bus ir su Gykeis.

Širdį suspaudžia atminaš, kas da nelaimė sodi nustoti iš karto vienūlikos jaunų vyrų, stiprų darbininkų, kas da nešlovė pasilikusiems turėti „katargoje“ vieną iš savo šeimynos, už ką? „Už žmogžudystę su kamavimu!“ (S istazanijem). Neveikei žmogus gali įtikėti tokiai naujenai. Ne jau-gi, mislyji sau, mūsų šventa Lietuvos žemė gali išdūti pulkais žmogžudžius, net po 11 iš karto? Ne jau-gi dar yra Lietuvoje kampilis, kamę žmonių širdžių butu nesušildžiūsi krikščioniška meilė, o kerpių nū širdies nenu-maukusi šėip jau mokslo šviesa? Butu tai neišpasakytai liudna, kad ne atsiminimas, jog ir apšviestą, ne miškę augusį žmogų, kartais patraukia širdgėla, iniršimas. Klystu tas, kurs išvydęs ilgą eilą su ilgais šinieis, su geltonais tuzais

ir litaromis ant nugaros, su nuskustomis galvomis einančių į tolymąją Siberiją į kasyklas, nusigrįžtu nū anų, arba dar spiautu, kaip ant išgamų. Tiesa, jie prasikalto ir turi pakelti priderančią koronę, nes kitaip teisybės pasaulyje neberegėtumem, bet ir pasigailėjimo verti; juk jie neįieškojo prakės, ką nors užmušti, juk daugumas iš jų nė rankos buvo nepakėlęs ant savo brolių, o čė... užmušė! Prasikalte padavė apeliaciją kur ten augščiau; dūk-gi, Dieve, kad sulauktu palengvinimo, jei jaučia savo širdyse nevien baimę sunkios pakutos, bet ir gailėsį už papildytą nedorybę; dėlto-gi ir jų vardų, nors ir turiu, neįrašau, čėdydamas jų šlovę: vis aš nenoriu anų įdėti į skaitlių paprastų žmogžudžių. Jeigu-gi jie ir dabar nejaučia sanžinios neramumo, jei ir dabar nesusipranta padarę pikčiaus už gyvūlius, tai velei tegu prijėma privestiną pakutą: begne bus šiokiu tokiu gana padarymu Dievo teisybei, o aš tadą veltū jų vardus užtyliu.

Brolei! nedykai aš čė apsakiau jums šią biaurią pasaką: tokias spandoje žinias padūda labai trumpai, arba ir visiškai užtyli; aš to nepadariau, norėdamas privesti jums dar vieną paveikslą, ką padaro su žmogumi, arba geriaus, ko-gi negali padaryti su jų — ariėlka?! Šitai jaunikaičiams išplėšia brangiausį žmogaus turtą — širdies jautrumą, paverčia anūs į išgamas, atima liūsybę, o šėip jau dešimčius ašarose pamerkia. Meskite aną šalyn! Tegū ana skrodžiais nueina! —

Nū Salų Kauno rėd. (Zarasų apskr.) Šitai ir dar vienas panašus atsitikimas, ariėlkos pagindytas. Taraldžių sodoje (Kamajų parapijos) ten, kur sueina du vieškeliai, stovi didelė karčiama, raudonomis molinėmis dengta. Važiūjantįs pro šalį tankei ten sustoja atsigerti ariėlkos, arba pasibaigti, jei grįžta iš miestelių. Perne šaika bernaičių (labai jaunų) išigėrus, susimušus; labiausei-gi įtušę ant vieno. Jis išbėgęs, kiti vyties lyg pirmosios sodos Griželės, kamę slapikas ir prasmego. Įbėgę — neberado; slapiko vietoje išėina iš triobelės gaspadine, ant jos visi ir suklupe: kamę yr, kamę yr, o ta apie niėką nežino. Ar ją mušė, ar vieną kart šėrė, to nežinau, gana to, kad užmušė, ir keturios

asabos dabar betupi katargoje. Tatai lietuvei, tata katalikai!! Buvo girti, vienok tas jų neišteisino.

Dievui dekui, apie tą vietą karčiamos nyksta, kaip pavasario sniegas. Salosę, t. y. puikioje Kamajų filijoje, nebėra nė vienos karčiamos. (Kromas, užvestas feldšerio Klebono (pavardė) gerai eina, dūdamas vienam lietuviui gerą pragyvenimą); minėtoji Taraldžių karčiama jau be langų riogso, lygei Punkiškių, Kurkliečių (Gudonių), Kalvių, Kunigiškių, vis tai arba be langų, arba ir pamatų nebėra, ir kiemas išartas, O ne teip senei visosę gyvenoturtingi žydai, visosę užė nū girtūklių klyksmo; o, kiek jos turto prarijo, kiek prakaito buvo veltū išlieta!! Žmonės (Lietuvei) karčiamų sodosę pradėjo labai neužkėsti. Jei negali prigavaru išmesti, gerūju išprašyti, atpirkti, tai teip įkira žydams, kad patįs jie turi apleisti užgyventas vietas. Žydams karvių laikyti neleidžia, žydams vandens nedūda (žydas šulnį išsikasa); tadą vandenį prižanga, įmesdami kokią dvėseliną — šunį ar katę, žiemą langus išėmę paslepią; vienu žodžiu kaip tai sakant, kas šunį nori sušerti, lazda ras, o gyvenimas par tat žydams mažiaus kaip menkas, ir turi traukties šalyn. Gerai! labai gerai, vyrai, už girtūklių naikinimą! Metai prasti, vargei žmonės galus besumezga, o če dar žydas pašonėje; jau tai jis nepadės galų sumegsti! —

Iš Skūdo Kauno rėd. (Telšių apskr.) Jau tai pradeda **nebevykti mūsų činauninkams!** Šitai Skūdė buvo asesorius Andriejevas, buvęs kitados poručiku, apicierium ir, kaip jų papročei reikalauja — šlovingu. Oi, oi, oi, kaip tai laikas mainos ir apicieri su jeis! kol dar tebėra pulkę, šėip neteip turis; geria, tiesa, girtūkliauja, kortomis menką savo algą pralošia, paleistuvauja, bet neskriaudžia dieną ar naktį, bet nevagia, nes draugai vienas kito šlovę apserga. To reikalauja, gird, „mundierius“, t. y. viso pulko draugų šlovė. Prastieji iš jų, prasigėrę, prasilošę, nusibodę sėdėti už menką algą, išstoja iš pulko ir pasidūda į paliciją — asesoreis, augštesnio rango — sprauinkais. Ir iš tos pačios dienos, kaip tik apleis pulką, nusivilks savo mundierių, jau šlovės nė su žiburiu nebesuvoksi. Gindami

žmones nū naktinių vagių, jie patįs plėšia, vagia, bet tik dieną nes policijiškas mundierius atidaro jiems visur duris (žinoma, ar gaspadorei nori, ar nenori). Šitai, kiek aš anų pažinau, visi po 5—6 metų eina šunims šėką piauoti; stačėi yra išmetami iš tarnystės už vagystę. Vieni atlieka be vietos, kitus-gi dar į Siberiją, ar į kalinį įkiša, kaip tai Euriogalos asesorių — Isajevyčę. Daugiaus-gi anūs vien tik išmeta iš vietos, tai pačių, tai vaikų gailėdamies. Šitai ir Andriejevas kyšius ėmė, ėmė, o nieko nemokėjo padirbti. Ant galo nepristatė suimtų nū žydų mieščionių piningų į kaznačeistvą. Kas dar bausiaus, jau išmestas, aplankė Lenkimų kleboną kun. Barkauskį, o žinodamas, kad tas rengias nuvežti į kaznačeistvą 150 rubl. sudėtų pataisymui bažnyčios, kaip tai vietinė mūsų valdžia reikalauja, pasiulė jis nunešias. Kn. Barkauskis įtikėjo, o Andriejevas nuvežė į savo kišenę. Jau tai, mielieji, ir šventybvagystė! Dabar jis sau sėdi ir leteną čiulpia, o ką iš jo begausi?

Če persarga kunigams, kad su paliciją nesusidėtu. Išvysi kitur asesorių par kiauras dienas ryjantį ir lakantį klebonijosę ir dar kunigams grubijaniantį. Kas pikčiaus, tai nė pasikalbėti nėra laiko: visur jis pribuva ir klauso. E! apginkite mus nū tokių prietelių, o nū neprietelių mes patįs apsiginsime! Jiems yra dūtas paliepimas nė kojos nekelti pas kunigus, nežinau jau, ar kunigus apgindami nū jų meilios draugystės, ar asesorius nū kunigiškų kyšių; bet asesorei niėkur neklauso ir lenda. Vėl kunigai ir žmonės, taisydami ką nors bažnyčioje, negalite dėti pinigų visupirmu į kaznačeistvą; jūs padėsite, o kaip padės tas, kurs visų neturi. Nereikia įvesti to papročio, nors ir liepia. Klingenbergis liepė, o jo ipėdinis Suchodolski gal pripažins tai už paikystę ir nebelieps, —

Iš Skūdo. Žyds už žydą. Sakinėja buk Skūdę norėjęs įkurti krikščionišką krautuvę koks ten p. Jazbutis. Jr, Dieve, anam padėk: doras ir naudingas užmanymas: reikia daugiausiai jau susiprasti, kad iš vienos žemės kas kart sunkiaus yra pramisti. Bet pirmiesiems, kelią kitiems pravedantiems, yra gan sunku, labiausei, kad sutinka painijimą iš žydų pusės. Žydai krikščioniškos konkuren-

cijos bijos, nes jiems tai yra peilis, ir visokių butu steigias nubaidyti. Bet veltū: ne šendien, tai rytoj krikščionis išveržs į priekystę.

Skūdas — didelis miestelis, bet prekystė vien tik žydų rankose. Vienas krikščioniškas kromas butu ten turtingas, nes pas jį geriausias, maloniausias butu pirkti, o kita kartais ir apseiti be jo negalima; šitai, kiek yra žydams švenčių, kiek šabu! par visas tas dienas priekiūtu vienas tiktai kromas — krikščioniškas. Žydai tai numano. Kad p. Jazbutis pasigyrė su savo užmanymu ir norėjo atpirkti nū vieno žydo namus, dūdamas anam 1,700 rub., žydas nedavęs be augštesnės priekės; bet paskui tą patį namą nupirkęs žydas tik už 1000, aiškei tik už 1000 rub. Matyt, kagalas, ar visi kiti kupčei sudėjo 700 rub., kad tik neišileisti krikščionio. Bet p. Jazbutį mes vis-gi tvirtiname jo ketinimę: jei to negavo, tai kitą namą ras, nors ir neteip parankej stovintį; pradek, ilgainių gal ir pagėrinti galėsi vietą. Neapsileisk žydais, o uždarbis tikras Jusų laukia. Tik ne par suktybę, kad neatstumtumei žmonių; tegu nepasako: tas vikresnis už žyda! —

Iš Drysvėtų Kauno rėd. (Zarasų apskr.) Skuratauskio byla. Prieš trejetą mėnesių Palata užbengė byla buvusiojo Zarasų sprauininko Skuratauskio su Drysvėtų uriadniku ir kitais žmonėmis lyg šiol laikytais kalinyje (beveik par visus metus.) Padūdu žinią, už ką, idant Lietuvėi kas kart labiausiai pažintu, kokius tai činauninkus vietinė valdžia sutraukia į Lietuvą, kokios garbės jie yra verti. Dabar Lietuvis, išvydęs tokį asesorių, (o ką-gi besakyti apie sprauininką?) tai nebežino, ką bedaryti, hežuvį gerklėje beesantį užmiršta: teip jau jam tas „ponas“ regis dideliu. Bet atminkite, tūs visus „ponus“ esančius dvejiems, trejiems metams, paskui jų patį turėsite alužną sušelpiti. Jie neponai: jie tarnai; jų patį tai ponai, nē nū ko nepri-gulintįs, tik reikia protą turėti, ne labai išsigąsti. Nesakau, kad jų turite buti „grubijonais,“ doram, patogiam, viežlibam, reikia buti visūmet ir su visais; bet tegu tie ponai žino, kad jie jums tarnauja, o ne jų jiems.

Tai-gi paleistuvis sprauainkas Skuratauskis pamėgęs Drysvėtų uriadninkienę. Užtyliu begėdišką aną romansą; gana pasakyti, kad vieną kart jam pasirūšius apnikti, vyras — uriadninkas visko dasimislyjės, nesitikėtai sutrukdė ir iš to visa byla pasikėlė. Uriadninkas, radęs sprauainką, savo perdėtinį, savo guliamojoje, kur įpūlo išgirdęs pačios šaukimą, aną primušė, ir pro duris išmetė. Tas dar buvo pradėjęs vaidyties ir mušti kas tik pasipainiojo jam, bet uriadninkas, matydamas tvarkos nebusią, pasišaukė žmones ir įkišė jį į paprastą šaltą kamina prie valsčiaus, o tūtarpu davė žinią į Zarasus, kamė buvo susirinkusi visa komisija dėl prijemimo naujų kareivių

Naktyje sprauainką buvo išleidę iš kalinio, bet, kad jis pradėjo vėl muštis, vėl įkišo į kamina, kamė jį atvažiavusi visa komisija ir atrado labai negražei apsibiaurojusį. Žinoma, nū tos valandos jau nebebuvo sprauainku, ale ir uriadninką su žmonemis, kurie padėjo įkišti į kamina besimušiojantį sprauainką, areštavojo ir liepė laukti sudo, kalinyje betupiant. Jūs steigėms apkaltinti, kaipo maištą pakėlusius prieš savo valdžią, už išnešlovinimą augštesniojo činauninko jo-gi padūtaiseis, kas priešinas įstatymui: čin čina pačitai, o ir pačią valdžią, kurią jis reiškia, pažemina. Klingenbergis, visūmet užstojaš tik „podleców“ ir sprauainką Skuratauskį nesvietiškai užstojo, o žmones norėjo aštriausei nusudyti — į katargą ant ilgų metų; bet palata to nepadarė, nes uriadninką apsudijo tik ant 8 mėnėsių į kalinį, o žmones dar lengviaus. Pasirodo, kad ir savo pačios negal ginti prieš načelninką. Ta uriadninkienė, kad nebutu paskutinioje valandoje pamelavusi, t. y. kad Skuratauskis niekur anos ne buvo apnikęs ir jį nešaukė, tai butu labai prastai išėję su pačiu Skuratauskiu, o dabar jis neteisingai žmones varginęs, varginęs, gavęs buk vėl vietą Vilniaus rėdyboje, kamė vėl suksys aplink uriadninkienes. Nu, jau „diejatiel“, kaip vien reikia! —

Vaišyantas.

Mūsų Raštai.

„Apžvalga“ Žemaičių ir Lietuvos. VII metai (Mėnesinis katalikiškas laikraštis). Tilžėje. 1 rublis. Antrašas: Tilsit (Ostpr.) Hrn. Otto v. Mauderodė.

Kas tai yra „Apžvalga“ — bereikalo minėtumeme, nes, kaip plati yra Lietuva, nerasi kampo, kamę nebutu apie ją nors girdėję, jei jau neskaite. „Apžvalga“ arba, kaip žmonės sako: „apžvalgos“, pavirto lietuvių supratimę į paprastą žodį, reiškiantį „gazieta“ — „laikraštį“, kad ir kitoki vardą turėtu. Nesenei ateina pas manę vienas žmogus. Išsitraukė iš kišenės dvi ar ten daugiau skaisti knygėli ir, rodydamas man, sako: „gavau elementus“. „Kokiūs elementus“? paklausiau. „Tai, tas **apžvalgas!**“ atsakė ir padavė man NN „Tėvynės Sargo“. Šioje vietoje dūdame tiktai žinia, jog „Apžvalga“, katalikiškas laikraštis, neužbaigė savo gyvenimo su pabaigą praėjusiųjų metų, bet tebegyvūja toje pačioje dvasioje: katalikiškai tautiškoje, nors ir buvo pati apreiškusi abejojimą, beg begalės tverti, išvažiavus buvusiam par visus šešerius metus jos redaktoriui.

„Apžvalgos“ atsiliepinimas, jog jos gyvenimo dienos gali būti suskaitytos, buvo didžiausiu akstinu prie uždėjimo kito laikraščio (Tėv. Sargo) katalikiškai — tautiškoje dvasioje išleidžiamo ir tadą malonėjome paregėti mūsų tarpę ir buvusių „Apžvalgos“ sandarbininkus. Smerčio jiems nekūmet negeidėme, nors su daugaliu dalykų nesutikome; už tat su tikru džiaugsmu gavome iškarto NN už pirmąją pusę metų: apsidžiaugene, kad tebegivūja ir iš tikro geidžiame anai ilgesnio gyvenimo, o lietuvius, buvusių jos skaitytojus, užprašome nenustoti skaite ir platinę.

Dvi yra priežastis, priverčianti mus džiaugties, jog ji tebeišeina, nors vieną kartą ant mėnesio (pirmu išeidavo du kartu). Visupirmu, jos neabejotinas naudingumas, ką pripažįsta ir nevienpusinei sandarbininkai kitų laikraščių, su kureis tankei ir aštrei „Apžvalga“ susiremdavo. Aštri jos polemika (ginčai) užtraukė ant savęs didelę priešininkų neapkantą lietuvių. Tokios polemikos mes nenorėtumeme įvesti į savąjį, nors, tiesą, pasakius, kartais labai reikia ir

labai knita, nors dagalima kešti. Nesutinkame ir su jos aštrumu ir „nepalitičnumu“, kaip ji apsieina su mūsų priešais: tikėjimo ir tautystės neprieteleis — maskoleis. Bet gi iš kitos pusės tas buvo ir yra jos nūpelnu, ogi dar ir bus priderančiai ir teisingai užrašyta istorijoje mūsų civilizacijos: jei prigulės dižioji dalis nūpelno dalykę lietuviškos kontrafakcijos“ (pasipriešinimo), kurs šendien privarė maskolį prie sienos ir liepe rimtai užsimislyti. Jos šauksmas sukėlė daug tukstančių pilkasermėgių, padrašino, atvėrė akis ant supratimo, kas terp mūsų dedas, iš kur debesis ateina, kur bėgti ir pasislėpti nū „dingu lašu. Ji išdirbo skaitytojūse įpatinę styliū; par tai visas laikraštis yra vienodas, nors daugiausei rašytas žmonių, neužiimančių sistematiškai jos redagavimu: neapskelbdama siaurai apriboto programo, „Apžvalga“ išsirodo programišku, tol labiaus už kitus Europos lietuviškus laikraščius. Nesuprasdama lietuvio be religijos, lietuvių numylėjus, kaip tikras patriotizmas reikalauja, ji žvalei žiurėjo į visą Lietuvį žemę, apžvalgė ir neapleido nieko be atrėmimo. Jos karė — ne kariumenės su sunkeis ginklais, išeinančios ant lauko ir steigiančios iškarto sutraiškinti savo neprietelių, bet karė partizanų, be perstoges ir visur nedūdiančių pakajaus savo neprieteiliams. Rodos mums tadą, naudingų busias jos užlaikymas.

Antra priežastis — tai žmonių balsas (vox populi). Ji žmonėms tinka (NB. žinoma, kitaip, kaip Amerikiečiams — Šaulė“); iš jos žmonės semia dvasišką naudą, tvirtinas tikėjimę ir tautystę, pasigūdžia, radę atmonijimą už skriaudas, jiems padarytas vietinio činauninko, kuriam kiteip negalėtu dūties pažinti su savo nekantrumu.

Siunčiodamę atskirus numerus, jie tikrai terorizūja savo pardėtinius, o tankei ir savo brolius. „Palaukk, į „Apžvalgą“ įdesime! Jau tam metas rasti vietą „Apžvalgoje“ — yra paprasti bauginimai, galiu liudyti — pasekmingi. Sėdų tarpininkas Petrašen davęs penkis rublius, lei tik paregėtu „čto na menia namarali“ (ką ant manęs pritepė). Žmonės davė N ir paskui ilgai tyčiojos, kaip jis dantį griežė. Lygei buvo su Šiaulių pavieto dvarponeis, giedojuseis gimnus nevertam savo „predvoditeliui“ — burliokui. „Ap.“

igijo įstabų, kaip dėl lietuviškų laikraščių, skaitlių — su viršum 1000 — skaitytojų, jau prie jos pripratusių; jos vardas tadą yra plačiai praskambėjęs, — skaitom tadą vėl už būtina reikalingą — paklausti žmonių — skaitytojų balso ir vėlyti jei ilgesnio gyvenimo. Apie konkurenciją tarp lietuviškųjų laikraščių negali būti ir kalbas: ar jie ne vieną varo? Kiekvienas, žinoma, su kitiškais vekomis: didesnėmis, ar mažesnėmis, bet visi stumia iš Lietuvos sunkų vežimą — tamsybę, atveždama saviesiems akis.

Nors mums tadą gailu, nors mes pavydžiame „Apžvalgai“ darbininkų, labiausei dviejų, ant kurių pečių **daugiausei** ji išsiturėjo. (vardų nėra reikalo minėti, jie daugiauisei ir nepasirašo, nes jūs lengva pažinti: ex ungue leonem); jie galētu užimti šlovingą vietą „Tėvynės Sargę“; vienok broliška ištiesiame ranką: Eikiva kartu: jūs-ten, mes-čen; jūs jau ištrintą vagą, mes dar rausiamą, bet kaip mums rodos, platesnę vagą!

Iš šių metų turime pažymėti ir skaitytojų akis atkreipti ant: „Obrussitelei“ (Galerija abrozų maskoliško gyvenimo Lietuvoje). Yra tai tikros fotografijos gyvenimo prajovų apysakos būdę.

Toliaus, sutikdamę su p. Santaiką „Rašliaviška peržvalga“ N 4, jog nepriderantįs epitetai, kuriūs randame straipsniūse „ne sutinka nė su įstatomis teisybių krikščioniškų, nė su įstatomis padoraus išauklėjimo“, negalime nepakraipyti galvas, klausydama šiokių pamokslų: „su ylą apsišarvoję nesikėšikime (?) su liutu karen stoti“, jei liepsna ir teip akis mums svilina, tai meldžemi, nekibirkštykite pakuras, kad jū labiaus neįsiliepsnotu“, „labiaus reikia kariauti darbais proto, negu jausmais pardaug įkaitusios širdies“. Autorius tai liepia nekariauti su galingu priešu, tai vėl kariauti, bet vienu protu. Bepročiai pas mus nekariauja. Kariauja tik protu, t. y. išreikšdamę **teisingumą** savo tiesų; ginklais negalima. Aš, tiesa, nesuprantu to viso: ar mums reikia pagal p. Santaiką kiutėti teip, kaip jau butumeme po priešų cenzurą, ir tiek iš už kertės parodyti pirštu — ten neprietelius? Jei butumeme Petrapilyje nepakėlę „lietuviško klausimo.“ Kartais ir aštrumas, nors nemalonus, padaro savo.

Ant galo, dar apie vieną. Autorius artikulo. „Kaip reikia rašyti lietuviškus vardus“ „Tėv. Sarg.“ N. 3 yra užsivylęs. Jis užprašė laikraščius prie **pozityiško** išaiškinimo, kaip ištikrųjų reikia rašyti lietuviškus vardus dokumentūse kitą kalbą rašytūse; padavė keletą savo argumentų, ir vylės išvysias kitusė laikraščiusė jų argumentus, tūtarpu išvydo ... perspaustą ištisą artikulą. Tas artikulas nebuvo žmonėms paskirtas, kaip tai parodo jo stilius, žmonėms nesu-prantamas, bet atspauostas, kaipo akstinas prie šalto perkratinėjimo apkalbamojo dalyko: Perspaudimu klausimo nepavarysi tolyn. O gal „Apž.“ užbaigus prikergs dar savo pažiuras? to geistumem.

„Ukininkas“, Lietuvos ukininkų laikraštis. VII metai. Išaina du sykiu par mėnesį su mėnėsiniu priedu. Tilžėje. 3 auks, Antrašas: Hrn. Dr. Bruažis. Tilsit (Ostpreussen).

Šimetinis „Ukininkas“ mažu kū atsiskiria nū praėjusių jų metų, negut, kad šimet yra dar rimesnis, beveik nepažeidžias niėko. Skaitytojei ten ras maisto daug daugiau, nekaip galima nusipirkti už tokius mažus piningus, kaip jo priekė: nėra ko gailėtis menko grašio. Velytumem jam teipo-gi prasiplatinimo; vienok, kasžin dėlko jis neužėmė sau priderančios vietos Lietuvoje, nors jau VII metus vargsta. Išaina, tiesa, neveltū, skaitytojų apie pusę tūkstančios turi, bet tai yra par mažai dėl „Ukininko, jis lengvei gali turėti tris kartus daugiau, kad su didesnę triusą, butu rėdomas ir labiaus atsakytu savo paskyrimui. Kaip sau norite, vyrai ir moteris — rasėjei, „Ukininkas“ yra apleistas. Neprigulėtu man kišti savo nosies į svetimą pūdą, vienok tą padarysiu ir vyliūs, kad dviejų laikraščių išleistojei nepalaikys man už pikta: „Ukininko“ padėjimas mums labai rupi, kaipo vienutinio laikraščio, neturinčio sau panašių pasiekimų pasiskirto tikslo.

Išsitariau „Ukininką“ apleistu esant. Paveizdėkite į šimetinių dvyliką NN. Koks ten turinys? Daugiausei susikrauna iš trumpų žinelių iš Lietuvos“ ir „iš svetimų šalių“. Žinios, kaip žinios vienos naudingesnės, kitos neteip naudingos, kartais parašytas ranką labiaus apsipratusią su plūksną, kartais neteip labai; tokios padaro įspudį paprastos naujienos ir prašliaužia be įtekmės. Literatūriška dalis dar

silpnė, nes apisakinių dalių arba visiškai nėra, arba — mikroskopiškai. Randi po vieną, du artikuleliu — įženginiu, kartais labai išblyksusiu ir tiek to viso. Viena žodžiu — laikraščiu žymei truksta darbininkų rašėjų. A! visi laikraščiai tū negali pasigirti vienok, striukiaus yra tam bureliui išdūtojų, kurie tur aprupinti du laikraščiu, o ne vieną. Matyt, yra kruvelė korespondentų, kurie išaugsto žino; jog dėl „Ukininko“ rašo, bet par maža ir daugiausei nekompletiška; jos raštai tankei yra teip lengvi, jog anūs perskaičius vieną kart, nebelieka nieko, kaip tik numesti. Ir ištikruju, nekūmet neregėjau „Ukininko“ sulaikyto, kaip tai dedas su kitais laikraščiais; perskaitytas N. jau niekam neberupi. Sekės man girdėti balsą vieno iš rimtųjų Rėdystės sąnarių: visą svarumą, gird, padeda „Ukininko“ prieduse, o pats laikraštis — menkesnės esą vertės: jį perskaitys ir „numes“. Ne, palaukk, Jo Mylistele! Kam-gi turi mesti? Ar lai mes rašome kasdienimas gazetas, tiktai tai dienas reikalingas, o rytoj — jau susenėjusias? Ne! mūsų mėnėsiniūse ir dvinedėliniūse laikraščiuose šalyje paprastų dienos naujienų, turi buti ir tokie straipsnei, apie kuriūs verta butų paminėti. „Ukininkę“ už tūs ir tūs metus yra teip . . . tegu pasakytu, o šendien to neišgirsi. Priedus, tiesa, mini, bet kas anūs gauna regėti, aš nekūmet neregėjau prie jų priedo. Par visus joišėjimo metus esmi prenumeratoriumi, bet **nė prie vieno N** man nepristatė priedų. Gali Redakcija neišleisti kas antrą numerį su priedu, tas nėra: gali ateiti paskui; veltū vienok, lauktum; jei nori turėti priedus, tai teikkis už jūs užmokėti skyrimai! Pagal manęs „Ukininkas“ turi išeiti paveikslę knigos; atmaina butu maža: susitrumpintu ir susisiaurintu tik ant trupučio kaip, dūkime, paskutinieje „Aušros“ NN., tokiūse dagi gal lapą sulenkti (pag. fracta); toliaus visus priedus įterpti į patį laikraštį, partat jis žymei pasikeltų, kaip savo turinyje, teip ir storoje išvaizdoje. O kas svarbiausia, tai butinai reikia kokiem dviem užsiimti sistematišku rašymu pritaikintų prie ukininko reikalų straipsnių. Specialystų lietuvių ukės ar amatų dalykūse gal teip greit nesuvoksi, bet-gi vienas antras iš mokytų Rėdystės sąnarių gali tūm užsimti: butu mums didelė nauda, o „Ukininkas“ sakau, trissyk tiek įgytu skaitytojų. O, kad gi daugiau butų tokių ponų Sl., kurio

straipsnelei yra jau simpatiškesni už kitus, dėlto kad regi jūse norą „niemundraujant“, prisitaikinti prie žmonių buvio, užliesti jų padėjimą. P. Žemaitė, matyt, galētu rašyti: „Ant jomarko“. Kodėl-gi retai jos darbus paregiame „Ukininkę“, ne ponutele, buk pirmąją čė, kaip katrają iš eilos kitur! rankeles nubučiušime! Paminėtinas dar yra p. Jonų Jūzas su savo naudingų: „Iš plačios pasaulės.“

Bet ką čė plepėt? Kad butu galima, patįs padarytu, be mano parodos. Priimkime ir tą su gerą širdžią ir padėką: juk-gi tai vis triusa ir apiera dėl brolių, kad tik butu meilėje ir santarvėje, ne amerikiskai. Ir teip, turime iš „Ukininko“ didelę naudą. Pilkasermėgei, jums tai paskirta, negalėkities 1½ rublio! užsimokės dešimteriopai. *Vaisgantis.*

II.

Girtūklystė išplešia mūsų turtus.

Girtūklystė — žmonių pražuvimas ant dušios ir kuno. Kun. Obolevyčiaus. Iš lenkiško vertė Blaivininkas.

Dėl paraginimo žmonių prie blaivystės paskaičiau už naudingą dalyką išrodyti jiems, kūmi yra girtūklystė; tam tikslui išverčiau iš lenkiško kun. Obolevyčiaus: „Girtūklystė — žmonių pražuvimas ant dušios ir kuno“ ir čė padūdu pirmąjį skirsnį:

Girtūklystė yra motyna biednystės ir neturtų, bet nedaug žmonių tą teatmena. Kaip daug kitų žmonių teip ir tu, mielas Broli, rugoji ant sunkių laikų, kad ponai už sunkų darbą maž temoka, kad net kunigai už dyka netarnauja; skundžesi, kad tavo vaikai biedni, kotik nenūgi; sakai, kad žiemą nēr kūm šiltai apsivilkti ir sočei pavalgyti. Ne mums, mielas Broli, išpūla sudyti ir mokyti ponus su kunigais gerai ar prastai jie elgiasi: Viešpats Dievas

apsudis kiekvieną atskirium. Mes-gi užlaikykite ką mums Išganytojas sako: „Nesudykite, o nebusite sudyti.“ Gailiūsi žiurėdamas ant tavo vargų, bet, tiesą pasakius, ta bėda tankei paeina iš girtūklystės: nes audeklai, kailei ir drabužėi, kurie kabėjo kletyj' arba kamaroje ir skriniošę sukrauti buvo, išnešti paliko į karčemą. Ir teip, po girtūklystei eina neturtai, po neturtais badas, po badu kaledojimas, toliaus, rugojimai ir sielvartas. Pasakiau, kad bėda tankei esti iš girtūklystės, nes ginti nenoriu ir nemislyju, jog gali buti ir yra kitoniškos neturtų priežastės, bet pasirodo, kas tankei tūs neturtus užtraukia. Nėvienas karalius negali didesneis mokeščeis apsunkinti žmonių ir nū jų tiek išjieškoti, kaip arielka ir girtūklystė.

Jei nori parsitikrinti, jog arielka labiausei išplešia mums turtus ir į didžiausius vargus atveda, parokūk draugę su manini, kiek tu ant jos išleidi? Daleiskime, kad tu, mielas Broli, n'ėsi dar garsus girtūklis, vartoji kas-dien ariėlką tik po truputį, vieną tiktai burnelę už du skatiku; tūdu skatiku, išleidžiamu ant dienos par mėnesį, padaro trisdešimtis kapeikų, o par metus — tris rublius šešesdešimtis kapeikų. Norint tūs tris rublius ir šešesdešimtis kapeikų uždirbti, reikia gerai privargti ir kaulus palaužyti. Tą sumą vienas tik išdūdi, už du skatiku išgerdamas kas-dien, bet turi pačią, kaip gali buti, kad ji tik žiurėtu į tavę geriant? Apart pačios yra vaikai, labiausei tas sunus, kurs linksmai žiuri ant tėvo geriant ariėlką; apart pačios ir vaikų turi šeimyna, tai jau ne po du skatiku ant dienos rokūkime. Žinomas dalykas, atėjus nedėlei, turgaus dienai, arba atlaidamas vieną kart išdūsi trisdešimtis kapeikų, o kartais ir puses rubliaus neužtenka, nes tadą reikia tau suseiti su pažįstamais; draugai pajutę tavo kišenėje pinigų, meilei su tavim apsieina, tu budamas minkštos širdies, bovidamasis su jeis už stiklelio, užmiršti apie pačią su vaikais ir paskutinį skatiką, kurį turėjei kišeneje, išleidi ant arielkos. Oi, negerai įsidūti su tokeis draugais. Kiek išdūdi ant arielkos išleisdamas dukterį už vyro, arba sunų ženydamas, kiek kaštūja krikštinės, pagrabas motynos, arba pačios? Norėdamas, geriaus už manę surokūtum, kiek išleidi ant arielkos. Kad pats nenori rokūti, daleisk pačei lupas

atverti, ji tau teisingai ir viską išrokūs, kiek uždirbai ir kiek palikai karčemoj sedėdamas už butelio, o ji tūm tarpu neturėjo ką į puda įdėti, vaikai alkani ir šaltį kėsdami verkė, nes tik pusę uždarbio ant jų davei. Dabar gali suprasti, kad turėtum tūs pinigūs kišeneje, kuriūs išleidei ant arielkos, užtektu nusipirkti ir gyvūlelį kokį ir žemės šmotelį. Tu amatnikai kitaip galėtum vesti savo amata, galėtumei daugiau pridirbti tavoro ant pardavimo jomarko dienoje, bet kad išgeri gerai ir susibrolevai su arielką, bėda ir vargas pas tavę. — Dieve susimylėk! Vaikų negali skaityti ir rašto mokyti, nė į bažnyčią vesti, nes neturi kūm apauti, nė apvilkti! Namine padarine teip sena, jog rankosė suirsta, ogi patalai kokie, bet nēr už ką pataisyti, tankei ir badas įlenda į tavo gričią.

Matai dabar, kas išplešia mūsų turtus. Žmonės kelių dienų, kelių metų uždarbį — par vieną naktį, arba dieną paskandina girtūklystėje. Matyties buvo pas bajorus gražūs daiktai, brangi namine padarine, sidabrine, bet dabar nustojo to, nes parėjo ant balių. Matyti buvo pas amatnika nemaž skatiko, kurio užteko ant nupirkimo medegos ir gero gyvenimo, dabar nustojo to, nes pragaišo kvortosę ir puskvortesę. Matyti buvo pas ukiniką apščiė javų, turėjo gerus arklus, jaučius, dabar tas parėjo pas žyda į karčemą. Matyties buvo pas tą gaspadinę gražūs andarokai ir brangūs karolei ant kaklo — bet tas parėjo ant čerkelių bemylint kumuteles. Kaip-gi girtūklei gali gyventi stiprei, kad ir šulinyje vandū tankei semamas išsisema.

Išmintingas Saliamonas prilygina girtūklus prie siurbelės, dvi dukteris turinčios, kurios šaukia: atnešk. Siurbelė pridėta prie žmogaus kuno čiulpia kraują kolei gali; prisisotinus nukrinta, kraują iščiulptą išmeta iš savęs ir nudvesia. Panašei dedasi su girtūkleis. Trokšdamas arielkos eina į karčemą, šaukia ant pardavėjo: atnešk, pilk, statik, dūk: geria ir pila beparstojo nežiurint ant to, kad jau primirkęs yra arielką, užmiršta, kad jau velus vakaras, nežiuri ant ašarų moters, žudydamas aną su vaikais. Geria, kaip siurbelė kraują, uždarbį savo ir šeimynos, teip prigeręs virsta ant žemės, išmeta ką buvo parviršu pripylęs. O čė

antra siurbelė čiulpia girtūklį — žydas šinkorius už arielką paema jo darbą, drabužį, padarinę, gyvūlius ir ką tik-tai turi. —

Blavivinkas.

Apie Latvius.

Reta koki tauta tesuskuba teip greitai apsišviesti ir pragarsėti, kaip mūsų kaimynai Latvei. Ar čė senei, kaip jie atsikratė nū ponų jungo, o koki didelė atmaina šiamę trumpamę laikę. Kas buvo iš latvio pirm keletų dešimtų metų? Nemokėjo jis nė skaityti, nė rašyti; nežinojo pagaliaus nė žambio — arba arklė — gerai suvaldyti; o ką jau besakyti apie kitus dalykus. Po ponų valdžios esant nebuvo jam kada pažvelgti į platesnę pasaulę ir savo protą išlavinti. O šėndieną visai kas kitas. Šėndieną latvei išsikėlė augščiau už visus savo kaimynus.

Nekalbu apie tūs, kurie gyvena parubežyje arba kitūsę pakraščiušę, apie Nitaują, ir Ringą nerasi latvio, kurs nemokėtu skaityti, o ko nevisi moka teipo-gi ir rašyti: kiekvienas turi pabaigti mažają valstinę mokyklą, kitaip „pastoras“ nepriims jo prie komunijos. Daugumas išvažiuja mokyties į gimnazijas ir kitas augštesnes mokyklas. Gydytojai, rašytojai, advokatai ko nevisi yra pačių ukininkų vaikai. Išėję mokslus svetimūsę kraštūsę paskui vel sugrįžta į savo tėvynę, kad darbūtus ant naudos savo brolių. Kas negali įgyti augštesnio mokslo, tas pastoja į prekėjus, ar amatninkus. Kiekvienamę miestelyje rasi keletą krautuvių (kromų) pačių latvių rankosę. Pavažiūk keletą verstų vieškeliu, teipo-gi pamatysi pakelyje latvių beprekiūjantį ar tai krautuveje ar karčemoje. Ir visiems eina gerai; o kiti už vis miestūsę ir didelius sukrauna turtus. O kurie pasilieka namie gaspadorauti, ir tie neberekalo nešioja galvą ant pečių. Prie visko yra jie išmanantįs ir sugėbantįs. Ar turguję, ar kur kitur niekas jų neapgaus nė nuskriaus. Patįs žydaį nedaug nū jų tepelna: latvis neis pirkti prie žydo, nors šis ir pigiaus siulotu, bet pasijieško sau krikščionies kromą. Kad yra koks reikalas, nepasigaili jis tam kartui kapeikos, kad paskui didesnį iš to ištrauktų pelną ar tar ponę gaspadorystės, ar kur kitur. Akyvai žvalgosi jis į visas puses, kad tikt gautu ką nors išmokti, pamatyti ir sunaudoti. Mažne visi ukininkai skaito laikraščius ir kitas kningas, iš kurių sema pamokymus visūsę reikalūsę ar tai ukėje, ar sude, ar kur kitur. Jei kas pats ir neskaitytu, tad tas pasimokina gyventi ir gaspadorauti nū kitų. Nėra užtat ko ir stebėties, kad pas latvius gaspadorystė yra įtaisyta geriaus, nekaip visoje Maskolijoje. Žemė padalyta į 3, 6 ir 12 laukų, visi gerai įkresti ir išgyventi; kur reikia, iškasti griovei ir užpiltos pilavos. Javai auga gražus ir derlingi, iš puro sejiama iškulia 6, 8, 19, ir 15 purų. Pašarui sėja dobilus ir vikius, ir kiek supiauna pašaro, visą atidūda gyvolem. Dėlto ir gyvolei yra gražus ir brangus pardūti. — Teip kad gaspadoraudami lengvu visi gali išmokėti mokesnius nors daug didesnius nekaip mūsų kraštę, ir dar atsitonka susidėti sau keletą kapeikų. Tiktai tie, kurie prageria arba ant kitų niėkų išleidžia daug pinigų, kaip visur sunykę. Bet tokių nėra daug ir užvis girtūklių skaitlius kasmėtą eina mažyn. Daugumas atsikrato nū degines pař teip vadinamas „blavivystės draugystes.“ Šanarei tų draugysčių apsiraso valšėiuje tam tikrosę kningosę, kad nebegers degtinės, nė alaus, nė kitų svaiganančių

gera. Jei kas savo žodžio nedaturėtu ir pradetu vel gerti, tą išmeta iš draugystės ir patolei turi jis tą gėdą nešioti, pakol vel neapsiims degtinės nebragauti. Teip tatau rupinasi jie vieną kitą nū pikto atitraukti.

Ir kitūsė dalykūsė latvei moka vienas kitą suselpti. Teip, kožnas valšėius turi savo banką, iš kurios galima reikalui priėjus pasiskolinti už mažas palukunas. Beto yra dar teip vadinamos „partekos draugystės“, kur turtingesni ukininkai susideda piningu, kiek kas gali, ant uždejimo kokios nors krautuvės, trakteriaus ar ko kito. Nusiperka tavora, pasisamdo sau ištikimą žmogū, kurs pardavinėtu, ir kiek par metus atlieka gryno pelno, tą pasidalina tarp savės. Nėkokioje bankoje negali tiek išimti palukanu, kiek uždėjus krautuvę pelnyti. Labai tai geras daiktas užvis ten, kur nėra kitų krautuvių, kaip tikt žydu.

Dėl pasilinksiminio latvei teipo-gi turi įpatingas draugystes. Teip, kiekvienas mažne valšėius turi savo „giedorių bendrystą“. Vaikynai ir mergaitės susirenka šventomis dienomis, kad draugė pasimokytu gražei giedoti įvairias tautiškas dainas. Par metus keletą kartų jie pakelia balių: — suvadina visą apykaimės jaunūmėnė ir linksminasi draugė par visą vakarą šokdami ir dainūdami. Tėvai ir kiti giminės ateina lygei prižiūrėdami, kad nieko pikto nebūtu. Vasaros laikę išėina pasilinksmintį į pušyną; tada suvažiūja daugiaus svečių ir dar didesnę padaro iškilnė.

Miestūsė latvių krutejimas yra dar didesnis. Gyvendami tarp svetimtaučių dar labiaus rupinasi jie susirišti, kad nepapultu į vokiečių arba maskolių rankas. Tankiutankiausei susirenka pasikalbėti apie savo veikalus ir apsišviesti tautos dalykūsė. Tam tikslui turi jie savo knygyną arba biblioteką, kur atrasi visas latviškas knygas ir laikraščius; (kartais gausi ten pasiskaityt ir lietuviškū.) Keletą kartų par metus įsteigia teatrą arba vyposenę ir padaro balių, ant kurio suprašo tiktai savo tautiečius.

K. Mažutis.

Apie madas.

Mainosi laikai, mainosi ir mados. Jaunikaičiai meta šalin kamzūles ir pilkas sermegas išmainydami jas ant trumpų vokiškū šekių arba poncerių. Jaunikaitės gėdžiasi benešioti šnurelkas, plačius mendelius ir paprastus sejonus; reikia joms pirkti rubaškas, siudinti sejonus kudretus, su pakeltomis ūdegomis arba kitais nematytais papūšimais. Ir vargu bus šiek tiek apnešioti šitie drabužei, kaip vel antplusta kitokios mados ir vel reikia siudinti naujus. Jaunūmenei nerupi šendieną teip doras gyvenimas ir bažnyčia, kaip apdarai ir mados. Geriaus pasilieka namie, nekaip turėtu eiti į bažnyčią senūsė drabužiūsė. Patįs tėvai nesigaili kruvino skatiko, kad tikt savo vaikus už kitų gražiaus aprėdytu; paskutinę kapeiką atidūda kartais už dukters kodres, apliamus ir kitus nereikalingus gražumynus. — Koki tai gėda žmogui, kad ne žmogus apdarą

sau pasiskiria, bet apdaras žmogų už nosės vedžioja. Gera! pasakė koks ten galvočius, kad nėra žmogui didesnių neprietelių, kaip žmogus pats savęs. Mada tai visusunkiausias jungas, o žmogus pats sau užsideda šitą jungą iš geros valios nė vieno neprispaustas. Mada atima žmogui viską: pinigus, sveikata ir gėdą, o žmogus atidūda tą visą noromis; ir ką jis už tą pelna: nieko. Nepelna iš to jaunieji, nes madų jie nėkadęs nepanoks, o jų labiausiai rupinseis joms įtkiti, jūm didesni par savo puikybę pelnysi paniekinimą pas kitus. Akysę džiaugsis iš tavo drabužių, o užpakalyje jūksis iš tavo tuštybės. Dar mažiaus tepelnas senieji tėvai: visi garbins dukterų gražius apdarus, bet kas norės jas beimti, jei po puikių apdarų nebliko nė skatiku, nė išminties. Jei kam iš madų atkrita pelnas, tai nėkam kitam, kaip mūsų dušios neprieteliui; velniui tikrai džiaugsmas, kad gali varginti žmones be jokio reikalo ir naudos, tiktai dėl tuščios garbės ir puikybės.

Laimingomis galime dėlto vadinti tas tautas ir žmones, kurie užlaiko senovės apdarus ir moka jų teip-pat mylėti kaip pirmiaus. Nereikia jiems žiūrėti, iš kurios pusės madų vėjas pučia ir be reikalo savo kišenes tuštinti. Visiems jiems lygus drabužei ir biedniems ir turtingiems; vienas už kitą nenori ten būti gudresnis nė apsiejime, nė apdarę. Jei nuplyšt senieji drabužei, pasisiudina sau kitus pagal senų laikų palikimo. Dėl madų nevienam nereikia ten nė galvos laužyti, nė iš buto išeiti be dūnos kashnio.

Ir teip gyvena jie sau laimingai, pakol vien užlaiko gūdonėje senovės palikimus. Bet kaip tikt vieną kartą iškryps iš senojo kelio, ir pradės į šalis žvalgyties, tadą jau nebebus galo; mainysės mados kaip vėjai ir kapeika po kapeikai išleks į vokiečių arba žydų rankas. Kas užtat nori būti laimingas ir turtingas, tas tegul myli ir gūdoja senovės apdarus. Tėvai tegul prižiuri dukteres, kad nenešiotu keistų drabužių, bet butu pasidarusios dailei ir paprastai. Pati jaunūmenė teipo-gi tegul neprileidžia, kad kas iš jų burio norētu atsiskirti drabužiu ir puikybe. Jei tokiu budu vienas kitą parsėrgės, reikalui atėjus patars ir subaus, tai nė vienam nebus nė pragaišties nė gėdos — visi bus lygūs ir laimingi.

K. S.

Mūsų ubagai.

Gal niekur nerasi tiek ubagų, kaip prie mūsų. Kam tikt bus išimetusį šioki toki liga arba kas tikt nebegali ar nebepaslenka užsidirbti sau dūnos, tas eina į ubagus. Nū kaimo lig kaimo, nū miestelio lig miestelio eina jie po mažu slenkdamai. Jei kas eina pro šalį, nusiėmę kepurę prašo alužnos. O kad ateina į kaimą, paeiliui aplanko visus namus, nėvieno neapleisdamas. Žino jis gerai, kas daugiau dūda alužnos, o kas ne; dėlto ir poterei pas vienus yra ilgesni, o pas kitus trumpesni. Gerą gospadinę moka išgarbinti ir Dievo palaiminimą prisaukti, o prastajei neskundžia meilių žodžių, kad kitas kartas pasitaisytu. Teip jie sliužinėja po kiemus par kiauras nedėlias. O kad ateina kur atlaidai, tad bureis traukiasi jie tenai iš visų pusių. Susirenkas po keletą dešimtų visokių jaunų ir senų, moteriškių ir vyriškių, sveikų ir senų, ir ligonių. Vienas už kitą šaukia arba gieda įvairias giesmes, kurių ir patys gal nesupranta. O kas gudresnis, tas ir alužnos gauna visūmet daugėsnei. Ar tai jo liga bus visūmet sunkesnė, ar rona baisesnė. Niekas juk par atlaidus jo nepažįsta, nė paržiūrės, jei nori, gali sau ir gyvos mesos šmotelį prie kojų pririšti, kad žmonės labiau pasigailėtų. Prisirinę dūnos, piningų ir visokios gerybės, vakarop traukia į karčemą, kad šiek tiek savo naštas palengvintu; kitaip juk ir namon pareiti negalėtu. Toks tai mūsų ubagų gyvenimas; valandomis linksmas ir lengvas, o kada vel liudnas ir sunkus. Kad turi dūnos, gyvena sau kaip ponai, o kad pritrūksta, kaip ubagai.

Kitūšę kraštūšę truputį kitaip elgiasi su ubagais. Teip žinau, kad Kurliandijoje neleidžia jiems valkioties po kiemus. Valščius pats paskiria kiekvienam ubagai vietą pas ukininkus ir užmoka už jų prilaikymą. Kas dar gali darbą dirbti, už tą moka mažiaus, o kas prie darbo nebeina, tam dūda visą dūną. Tokiu parėdimu ir ubagams mažesnis vargas, ir ukininkams didesnis pelnas. O kad poterių ubagai tūkart ir mažiaus tesukalba, tai užtat be reikalo niekas į ubagus neišeina.

K. Mažutis.

Dėdė lapę nušavo!

(Paveikslėlis ne tol nū alegorijos).

Šventkiemių sodoje gyveno ukininkas vardu Nykodemas. Buvo tai žmogus augštas, plačiakaktis, su kelmūtais, lanku riestais ančakeis; nors ir spitras, bet daugiau už kitus užmatas.

Ukė jis vedė gerai. Vaisei derėjo, o gyvūlei vaisės, nes žemės neapleisdavo, o gyvūliams skursti nedūdavo.

Už protą ir dorą gyvenimą soda apsirinko jį vyresniūju ir neušivylė. Nū tos dienos Nykodemas nežinojo, kas tai yra jo ukė, kas tai yra kaimyno. Dieną ėjo aplink žvalgydamasis, vakarop mislyjo, ką jis regėjo, svarstė gerą ir pikną ir jieškojo budo apversti pikną ant gero. Tada jis budavo rustus ir nieko nešnekėdavo. Kaimynai jo bijojos, nors iš tikrųjų jis nebuvo baisus; jei drįsi anam pertraukti mislių siulą, smarkei supyks ir sušuks; vienok, neišsigąsk, kreipkis su kū tau reikia — tūjaus pradės klausyti ir pamokinęs ims toliaus balsei prieš tavę mislyti. Žmonės sakė jį atkaklum esantį, o jis buvo tiktai rimtas: ką gerą išmislys — steigsys įkunyti, ką gerą turės — neleis sugaišinti; nustos pusės savo ukės, o sodos gero neapleis; neprieteliams įkirėjęs pats ramumo nustos, o džiaugsys, jog kaimynai ragauja ramumo.

Užtat visa soda Nykodemą mylėjo ir jo klausė. Ką Dėdė pasakė, visi ryžės išpildyti. Jei kas ir atsiliepdavo su savo nūmone, tai tūj gaudavo nū kaimyno užpelnytą: „tylėk, varle; klausyk, ką Dėdė sako!“

Gyveno sau soda, žinoma, kaip ir visi gyvena; viena diena džiaugsimą atneša, antra — nuliudimą; vienądien ramumo aniols šašėliu perplaukia viršum sodos, kitądien jūdas žaltys iš užkalno galvą iškiša ir tai saldžei vylioja, tai sėrą spiauna. Bet kad žmonės buvo dori ir protingi, aniolą pasveikindami, žaltį nualiodami, gyveno laimingiaus ir romiaus už kitus.

Bet kas pasaulyje vienoks?

Jų pačių laukūšę, jų pačių giriomis apaugusiūšę kalnūšę išsikasė lapinas ūlą. „Gm... tegu sau, sako: ūlos mums nereikalingos, sodiečiai ūlosę negyvena“. Greit vienok,

prityrė jiems lapiną vodingu esanti. Ir ką-gi pasakysi? Soda užmiršo ir apie aniolą, ir apie žaltį; iš galvos neišėjo tiktai lapinas. Nebuvo tos dienos, kad lapinas nebutu ko padaręs: tai vištą nusineš, tai įlendęs į vištinyčią išmus, išmus visus viščiukus ir paliks. Kas jam de nauda? Dievas žino! Matyt jau toks velniškas prigimimas: kad tik ką piktą padaryti. To negana.

Šventkiemiečiai, gyvendami prie upelio, ypač daug laikė žąsų ir iš jų didelį pelną traukė. Nedyvai, kad gospadinės ypatingai jas globėjo, neišleisdamos iš akių pardienu, rupestingai suskaitydamos vakarais. Kas tai de linksmybė budavo moterims sutikti vakarę grįžtančias žąsis! Bureis-bureis krypavo baltos, pilkos žąselės; o kas ten budavo klegesio, kas ten kirgagojimo! tarytum sumišo visi pulkai į vieną, o čė, žiuri, kiemui priėjus, šast, ir atsiskyrė visi vieno pulko, ir apniko gospadinelę su sietu miežių laukiančią. „Mano žąselės, mano žąselės!“ kalbėjo pildama grudus ant nugarų, o tūtarpu lyg vienai suskaitydama. „Visos“, ant galo, ištaria ir varo į pastogę.

Nykodemas viską matė ir linksmai šypsojos.

Atėjo vasara. Žąsiukai apsiplūksnavo, ir vargei anūs beatskirsi nū senių. Buvo paprastas vasaros vakaras; gospadinės paprastai sutiko savo žąseles, tik anas palesinus ir perskaičius — smilkt vienai: o-gi dviejų nėra! kitai gospadinei — o-gi vieno nėra! ir teip toliaus. Pakilo klegesys, nemažesnis už žąsų: viena aimanavo, antra aimanavo. Nykodemas — kaip čen buvęs. Išvydo, išklausė, sukrankštė ir, nieko nesakęs, parėjo. Antrą dien tas pats: tai to nėra, tai tiek nebėra! Atėjo ir Nykodemas. Išvydo, išklausė, galvą pakraipė. „Tai lapino darbas“, tarė ir parėjo namo. „Lapino darbai, lapino darbai“ pasklydo po sodą. „Matyt šelmis, žudęs-žudęs vištas, apniko žąsis; o, jis neprietelius, o, jis šioks, o, jis toks“!! Ateis vakaras — pastaroji diena! Moteris skundžias — aimanūja, nuvargusiems vyrams ilgai miego nedūda; tie murmėjo ir ant lapino, ir ant moterų, vienu žodžiu sakant, kilo nepakajus.

Senai jau Nykodemo veidas išsitempė; nebesiskundė, nebekalbėjo, tik sergėjo žąsis ir sergėjo. Bet ką čė tau išsergėsi? prišliauž tarp žolėtų kelmų lapinas ir kapt jo

akysę vieną, iš popat koju. Aliui, aliui! o lapinas benešas.

Ant galo, teip įdrįso, kad nė šliaužti — nebešliaužė, bet paliūkoms bėgdamas stačai įpuldavo į burį ir tol terio-davo, kol neatbėgdavo piemū su lazda.

Vieną dien lapinas, patykojęs, kad piemenų nebavo, o Nykodemas su kitais rupeščeis nūsiskė į kitą šalį, išsi-vedė iš urvo visą savo šeimyną ir padarė tokią blėdę, kokios dar nebuvo regėt. Visi burei sumišo, išskraidžiojo po visą apylinkę, šauksmų suskambėjo visi laukai. Senės žąsis ir jaunės, kaip kvailos, lakiojo, šaukė, rėkė, negal buvo nė į kruvą suvaryti: viena kitos lyg bijojos.

Nykodemas net rankomis par strėnas papliaušėjo. Įpykimę nebesižinojo, ką bekaltinas: tai piemenis, kad apleidė, tai senes žąsis, kad apsilaidė ir davės įžagti, tai pagaliaus jaunes, kad nemokėjo išsišukti.

Susirinko vyrai prie Nykodemo. „Nušauti, sako, reikia, ir galas“. O Nykodemas: „Begne nušauti! Neveltū sakoma lapę gudrią esančią; su lazda artie prieisi, pamėgink-gi su šaudyklę, tai tik ūdegą švystėres, ir tiek tematės. Pa-laukkite, sako, aš pamėginsiu“.

Par visą naktį Nykodemas kažką rinko, pilstė, svarstė, grudo, malo. Ant rytojaus pasiėmė seną savo šaudyklę ant pečių, pūdynelę po pažasčią ir išėjo į lauką, paliepęs nė vienos žąsies neišleisti par dvi dieni. Išėjęs sukė po laukus, lingučiavo prie kiekvieno padvėsusio žąselio. „Ką jis daro“? spėjo žmonės. „Jau tai ir mūsų Nykodemas pristigo gudrumo. Regi, apverkia kiekvieną negyvelį!“ atsiliepė vienas. Nykodemas tūtarpu neketino verkti, tik surinko visus išžudytus žąselius, sunėšė į krumą, sumetė netol nū lapino ūlos ir paliko.

Pagrįžo namo ir kaip atsisėdo, teip ir prasėdėjo par visą diena; tyli ir tik pypkę traukia, išpusdamas didelį dumą. Sėdi nieko neveikdamas ir par antrą dieną. Prieš-pat vakarą pasiėmė vėl seną savo šaudyklę ir iškiutino į pakrumę.

Jau plati, kaip trikojos dugnas, saulelė slinko vis žemyn-žemyn, išmesdama augštyt raudonus spindulius; šašėlei nū gyvų ir negyvų daiktų vis ėjo ilgyn-ilgyn; piemenelai paliko milžiniais milžiniškas karves beganančiais

po pievą; kiaulės žviegė veržės, iš nekantrybės namo. Darbininkai, ukininkai su savo įnagėmis svyravo iš lauko, šnekučiuodami apie rytoj dieną, o gaili rasa, kaip žirnei, birėjo nū jų jųdų koju.

Susilyginus su santvaru — „žia, sako vienas: o ką ten Dedė velka?“ „E-gi, nu-gi! atsiliepė kiti; palaukkime!“

Iš tolo, iš miško dideleis žingsneis žengė Nykodemas. Ant vieno pečio nešė šaudyklę — tai buvo aiškei matyt; bet ką jis ten antrojoje rankoje žemę vilko? Kažką rudą, ilgą; par ilgą, kad butu gyvūlis, par rudą, kad butu medžias. Jiems bespėjant — štai ir jis: žniakt po koju! „Tai lapė! sako: padla!“ Ir, šaudyklę žemės ir pečio atrėmęs, ėmė kimšt pypkę. Norėjo parodyti šaltą veidą, bet visos jo veido raukšlės krutėjo, o jųdi, kelmūti, lanku išriesti ančakei teip ir kilojos, teip ir kilojos: matyt, kad buvo linksmas.

Buris, nustėręs, iš karto žodžio neteko; bet pažvelgę į linksmą Nykodemo veidą, vienu kart sušuko, pradžiugę:
— Dedė lapę nušavo?!

Piemenelai, nedrąsei iš užpakalių besidaužydami, užmiršo suturėti besiveržiančius namo gyvūlius, kurie sau ir parruseno par angstie. Atsigręžę, pūlo paskui anūs, bet jau buvo par vėlu: gyvūlei jau buvo namie apnikę visus pašalius. Gaspadinės, nesitikėjusios teip greit galvijų pagrižtant ir romei kitu kū užsiėmusios, ir proto nustojo: ir šen pūlo, ir ten pūlo, o ant visų lupų buvo piemenims: „A, šelmos! bus jums, bus jums!“ Ant tų žodžių įpūlo ir uždusę kaltininkai su klyksmu: „Dėdė lapę nušavo, Dėdė lapę nušavo“!! Gaspadinės, išgirdusios tokią keistą naujieną, jau nebrado barnės žodžių, o rykštės ir nebejieškojo; palikusios viską ant kiaulių ir karvių valios, pūlo iš kiemų su žodžiais: „kamę, kaip, kūmet“? Piemenis paskui jų atsakydami; pagaliaus, ir šunį, ausis suglaudę, kaip iš svaidyklės, pūlo pro vartus į galą sodos, — ir akies mirksnyje visi ten susirinko.

— Žiurė-ė-ėkite-gi, moterelės; nebegyva!

— E-gi rudumas!

— E ūdega!

— E švelnumas! Ir kaip pradės kiloti, kaip pradės

vartyti, žiurėti visur, kur tik gali, beklėgėdamos, besistumdamos, tai apie viską ant svieto užmiršo.

— Na, jūs, šarkos! ar bus kūmet jums galas? sušaukė Petryla — šunakaris, jau raitydamas rankoves ir peilį iš kišenės imdamas. — Namo prie galvijų! ar žinote, ką jie ten vieni jums pridirbo?

Kaip griausmas, terkšterėjęs į tarpą vištų, išblaško anas į visas šalis, teip Petrylos žodžei atmetė visas nū lapės.

— O, jei! mano bulvės suskustos pašalėje!

— O, jei! mano parpelei, kankalinė ant slenkščio! viskas bus išėsta! — Ir kaip žibinkštės išnyko.

— Na, vyrai! tarė Petryla, lenkdamasis prie lapės. — Tūjaus aš sąsiedei kailineliu nuvilksiu! Tai-gi puikai iškemšime ir pastatysime prie Nykodemo dėl amžinos atminties jo gudrumo. Bet kodėl aš neregiau, į kurią vietą kliudyta? Juk Dėdė lapę nušavo?

— Nešaudamas, kliudžiau į pat pilvą! — Atsakė Nykodemas. Aš sąsiedę pavaišinau žąsieną „su priprovomis“, o sąsiedė teip buvo išalkusi, jog ėdus, ėdus, pastipo! **Lapė žąsienos apsirijo!**

— Ō, kad-gi šiteip lapinas! Atsiliepė kiti. — Butu mūsų nebežudęs!

— Nusiraminkite: nebežudys; mėgino ir lapinas su savo šeimyną ir ar urvę pastipęs, ar jau atsidurė už žalių girelių, už augštų kalnelių, o plačių upelių, kamę nors apie... Viatką!

Vaišgantas.

Gyvenimas kaimę arba sodžiuje.

Žmogui sunku buti vienam; reikia jam draugo, su kuriūmi galėtu kartu gyventi. Dėlto tai susiriša jis į giminę arba familiją; giminė vel traukiasi prie giminės ir teip burelis auga prie burelio ir iš to pasidaro kaimas, valščius ir karalystės. Teip tas buvo visados, turi buti dėlto, kad žmogui geriaus gyventi kartu su kitais.

Yra, žinoma, ir tokių kraštų, kur žmonės gyvena išsiskaidę toli vienas nū kito. Bet mūsų numylėtoje tėvynėje, kur pažvelgsi, visur pamatysi tikt kaimus arba sodas, išbarstytas po kalnus ir pakalnes. Iš šalies tikrai malonu

žiureti, kad žmonems nereikia skirlioties dėl vaidų ir barnių, bet gali sau visi draugę gyventi kaip prolei. Teip gal nevienas pamislija sau iš tolo; bet prisžiūrėjus arčiaus, nekartą turi ašaras lieti matydamas, kaip ne mielas ir ne broliškas yra kartais kaimo gyvenimas.

Ir iš tiesų, kam reikia barties ir pykinties ten, kur galėtu sau meilei darbūties ir linksminties. Kiekvienas juk turi sau paskirtą žemės šmotelį; visi laukai juk gerai žinomi, kam kas priguli, kam ne. Nėra medelio, nėra akmenelio, kurs neturėtu savo pono. Ark savo dirvą pjauk savo pievelę, niekas tau nieko nesakys; laikę pasėjęs, laikę nupjovęs, buk sau be rupesnio, niekas į tavo dirvą, gyvolių neįeis. „Je“, — pasakysi, — aš teip padarysiu, bet ką mano kaimynas...“ Tavo kaimynas juk toks pats žmogus, kaip ir tu. Ir jis rupinasi savo darbus laikę nudirbti ir kito neužkliudyti. O jei dėlko nors ilgiaus užtruko, eik ir padėk jam; kitą kartą jis tavę sušėlps. Jeigu jis tyčiomis tau skriaudą darytu, pasikalbėk su jūmi broliškai: nepaklausys vieną kartą, paklausys antrą. Bet dėl mažo reikalo niekadus nereikia skusti jo į sudą. Kaip tikt vieną kartą susipykinsi, paskui nebebus galo; tu ši kartą išgrajisi, bet jis tau supykęs atmonys dešimtį. Geriaus pasikalbėk broliškai, o jei negalėtumite sutarti savo tarpe, pasivadinkite kitus vyrus, ir kaip jie nuspręs, teip tegul ir buna. Nū rodos ir nutarimo nereikia atstoti; jei vieną kartą atsitrauksi, paskui galėsi dešimtį kartų vyrus traukinėti, o vis nebus vienybės. Daug benorėdomas, maž begausi.

Jei kartais visiems ukininkams prieina koks reikalas ar tai pinigus ant ko sudėti, ar laukus pardaliti, ar tvorą už tverti, tegul nevienas neatsitraukia nū bendro reikalo. Geriaus truputį nukentėti vienam, nekaip kad visi turėtu dėl vieno kokią pažeidą tureti. Jei tu padarysi kitiems gerą, tad ir kiti tavęs neužmirš; o jei ir užmirštu žmonės, tad Tėvas Dangiškasis atmins, ką busi padaręs dėl meilės artimo ir užmokės tau šimteriopai.

Teip tatai ir su prastais kaimynais galima gerūju gyventi; o kaip malonu yra buti tokiamę kaimę, kur visi yra dori žmonės. Nė vienas kitam nedarys nėjokios skriaudos;

priešingai vienas kitą gelba, kur tikt vien reikia. Ar svetimi gyvolei bus įėję į tavo javus, tu pats nežinosi, o tavo kaimynas bus jūs išvaręs. Ar tavo paties galvijei bus kur nors pasižeidę tau nematant, geri žmonės bus jūs išgelbeję. Priena tau kartais didis reikalas ir nežinau ką daryti, nueini tadą pas gerą kaimyną ir jis tavę sušelpia ar rodą ar piningais. Vienu žodžiu sakant, ant kiekvieno žingsnio geri kaimynai gali vienas kitam padėti ir sušelpiti. Ir daug linksmiaus tadą gyventi tokiamę sodžiuje, nekaip vienkiemyje. Visi draugę dirba ir draugę linksminasi, visiems tadą gerai, dėlto kad yra meile ir Dievo palaiminimas.

K. Mažutis.

Pagal Joną Heinrich'ą (inžinierių)

1. Klejavimas

2. medegos suskyrimas.

§ 1. Klejavimas.

Geri klejai yra negraudūs. bet tamprus; apmerkti vasariškamę vandenyje né maž netirpsta, bet labai išbrįsta. Klejų gerumą bando (prabavoja) šėip: apmerkia vasariškamę vandenyje (turinčiamę 12° R. šiltumo) ant 24 adynų, kad išbrįstu; tadą pajėmi pirštais: geri klejai išbrindę yra stipri ir tamprus. o prasti ištyžta, išsiskiria pirštūse it košė.

Klejai atmirkyti ir vėl išdžiovinti mažesnį dūda stiprumą klejūjant; todėl tiek tereikia merkti, kiek reikia tam kartui.

Rusiški klejai pardūdami yra storomis, kietomis, graudžiomis taplyčėlėmis; gan stiprai sukimba, bet labai greitai džiūsta, todėl skubinai reikia klejūti.

Dėl atmirkymo, klejus antpila vandenimi ir mirko bent 10 adynų; klejams išbrindus, lieku vandenį nupila ir šildo indę lik visai skystai ištirpstant. Klejų tiek tereikia šildyti, kiek reikia tam kartui, dėlto kad daug kartų šyldyti ir atsktedžiami vandenimi klejai kaskart mažesnį turi stiprumą. Dėl nepridegimo ir dėl neišgaravimo klejų, šildo įstatę pūdelį su klejais į pūda vandens; prikaite tą pūda, kurina ugnį lik pradedant virti vandeniui: tadą reikia nukaisti — ir klejai gatavi.

Reikia mokėti nutaisyti klejų tirštumą: nes pardaug tirsti klejai neįkimba į medžią ir nestiprai suklejūja, o pardaug skysti — visai susigeria į medžią ir nesukimba.

Tepa klejus šeriniu pinzeliu, stiprai padirbtu. Jū geriaus yra suleista klejūjamoji vieta, jū stipriaus susiklejūja; o blogai suleidus, plyšiai nevien bjauriai išveizdi, bet ir nestiprai sukimba. Klejūjant, reikia tepti karštais klejais skubinai abi pusi klejūjamiosios vietos (galima ir vieną), skubinai sudėti vieną su kita ir suspausti klamoriais arba kitais padargais ir laikyti suspaudus liki klejams visai sukietint.

Labai akytą medžią, kurs labai geria klejus, reikia pirmiaus patepti klejiniu vandenimi, tai yra: labai skystais klejais, kad prisigertu klejų; paskui — klejūti klejais: tokią eilia geriaus sukimba. Kietas medžias, i

kuri klejai negali išigerti, pertraukiama canubliu (tai yra: dantytu abliumi) dėlto kad klejai jų kimba ir šerpetūtas lygmes, negi plynas. Klejūnant galus medžio, kurie greitai sugeria klejus, ir jų tarpą įdedama skiautelė ploniausios materijos, kaip antai: muslino, kuri užturi klejus. Riebuliai neleidžia dejams sukibyti medžio, todėl klejūjamųjų vietų nereikia čiupnoti rankomis.

Dėl veikesnio džiuvimo, įpatingai prie smulkių darbų, ipilama ir dejus truputis spirito, dar geriaus — polituros. Kad nebijotu drėgmės, pridodama ir karštus klejus truputis šėmeninio pakasto arba aluno.

Šaltieji klejai, kuriais galima klejūti nesildytais, pataisoma šiteip: ant svermės, paimk 10 dalių sausų klejų, atmirkyk, nupilk liekų vandenį, štirpink ant ugnės, ir ipilk 2 dali šėidevaserio (vokiškai schedewasser, rusiškai užotnaja kislota) turinčio 36° tirštumo (pilk po truputį, kad neišbėgtu). Nukaitus, reikia supilti į butelką, kurioje galima ilgai užlaikyti dėl klejavimo, atsitikus staigiam reikalui. Tokie šalti klejai stiprai kimba, greitai džiūsta, drėgmės truputi bugštesni yra.

Varškiniai klejai grindims klejūti sutaisomi yra sekančiu būdu: paimk nesudytus varškės, imaišyk negesytu kalkių, ipilk karšto vandens, išmaišyk gerai, paskui sutrink ant akmens kaip maliavą. Vandens reikia dėti tiek, kad galėtu tepties ant medžio pinzeliu. Tokie varškiniai klejai dera nevien grindims klejūti, bet ir prie budinkų ir mašynų dirbimo klejūjamiesiems dalykams; jie yra stipri ir tvermingi, nebijo drėgmės. Išdžiūsta per 2 ar 3 sutkas.

Grindims, budinkams, mašynoms dera teipojau **aliejiniai klejai**, kurie sutaisoma į 8 latus klejų pridodant pus-penkto lato šėmeninio pakasto šiteip: klejus atmirkyk, vandenį nupilk, ištirpink ant ugnę, ir karštus klejus ipilk pakastą ir pavirink per kelias minutes. Šitokie klejai nebijo vandens.

Šellaku tirštai ištirpintu spirite galima teipo-gi klejoti. Klejūjamiosios vietos abi pusi lepama tirštu šellaku, ir jų tarpą įdedama skiautelė tulių (gazos) ir suspaudžiama. Dėl nebijojimo drėgmės, galima pirmiaus klejūjamą vietą prigirdyti pakastu.

§ 2. Medegos suskyrimas.

Medžias, bedžiudamas, susitraukia, susisuka, sukumpsta, ir todėl labai pasargiam reikia būti meistriui, norint tvermės ir geros išvaizdos saviems išdirbiniams.

Medžias žiemą kirstas netiek sproginėja džiudamas, dėlto kad nėra tiek sultingas. Medegą reikia gerai išdžiiovinti: jų sausesnė bus medega, jų mažiaus turėsi bijoti sproginėjimo, sukimos, kumpimo ir t. p. Išlengvo ir per ilgą laiką džiiovinta medega geriaus dera išdirbiniams, neg staigiai ant saulę ar pakurę (pečiuje). Kurinamoje troboje tiktai pabaigiama džiiovinti medega. Dėl greito išdžiovinimo medžio, galima įdėti į pakurą tiek karšta, kaip dūna kepti.

Norint geriausiai išdžiuvusi medega, vienok tebeturi savyje sąvaja rugštį, kuri ilgainiui prisitraukia drėgmės, iš to medžias brįsta, o paskui džiudamas sproginėja, kumpsta. Todėl pirma džiovinimo medegos, reikia išvaryti iš jos rugštį su sultimis. Tam tikslui apmerkia medžią tekančian vandenin, drutgaliu arba nukamieniu galu prieš vandenį ir laiko bent metus (ažūlui reikia bent kelių metų.) Daug greičiaus ir geriaus išvaryti iš medžio sultis ir rugštį vandeniniais garais, šiteip: iš katilo, turinčio 3 pėdas skersio ir 3 pėdas augščio, eina rura į ketvirtainišką skrynį, turinčią 12 pėdų ilgio, 5 pėdas pločio ir 6 pėdas augščio; reikia kad būtų trys klapantai:

vienas apačioje skrynios — išleisti susilašavusiam garui, **antras** viršuje skrynios — išleisti garui, **trečias** — ruroje; reikia kad skrynioje būtų dvejys durys, iš abiejų galų po vienas, — įdėti džiovinamiems medgaliams, kurie guldosi skiausti (į kantį). Antvirus katilui, pradeda bėgti apatinę skylę vandū ir bėga bent 6 ar daugiau adynas, bėga pro apatinę skylę drumstas ir klejingas vandū, pagaliaus, pradedant bėgti čystam vandeniui, medgalius reikia išimti ir džiovinti per 3 dienas lengvoje šilmoje, (vasarą ant oro); po 3 dienų — karštoje troboje turinioje lik 500 R., trobos augštynis turi būti atdaras, kad garai išeitu. Džiovinant orę, reikia ilgesnio laiko, bent kelių mėnesių, prie tam reikia galus užklejūti popierium, arba prisegti lenteles, arba aptepti derą (smalą) dėl nesproginejimo, sergėti nū saulės ir nū lytaus.

Temė 1. Ta pati padarynė gali derėti lenkti medžiui. Išlenkus, reikia sudžiovinti kvarmoje.

Temė 2. Pėda turi 12 colių.

Sustatant dalis kokio medinio išdirbinio, reikia apsergėti jį, kiek galima, nū susitraukimo, persikraipimo, išsiskyrimo ir t. p. Todėl reikia atminti, jog medžias bedžiudamas daugiau traukias skersai, neg išilgai: išilgai visai nedaug susitraukia ($\frac{1}{250}$); skersai-gi reikia teip sustatyti dalis išdirbinio, kad nū džiuvimo medžio nepasidarytu plyšiai. Prietam, klejūnant plačias lentas į plotą (tai yra: vieną prie kitos), geriaus yra — turint laiko — kiekvieną lentą perpjauti išilgai pusiau ir pernaują suklejūti, dėlto kad lenta bedžiudama riečiasi; bet klejūnant reikia veizdėti, kad šerdis prie šerdis, balanas prie balano prisidėtu. Filunginės durys ir dubeltavos netiek susisuka, kiek vientisosios. Varai teipojau truputį užlaiko nū susisukimo. Nekuriūse atsitikimūse, kai butinai reikia koki dalyką apsergėti nū susisukimo, tūkar: klejūjama vieną plotą viršun kito **skersai** rieves: tūkar: vienas kito neleidžia nū susitraukti, nū susisukti;

Skiriant eglines ar pušines lentas, reikia įsitėmyti, ar siauros rievės, ar plačios rievės nurodo medžią esant minkštą ir netvermingą. Balano valaknai turi eiti tiesiai pagal lentos kraštą: tai žymė, rieves einant, tiesiai, nesukriai; jeigu žievė yra susisukusi, tai ir medžio rievės susisukusios. Jei medžio varsa (koleris) yra įmainai tai balta, tai rausva, žymė medžią esant nesveiką. Tankios sausašakės yra svarbi yda.

Idant neskiltu (nesproginėtu) medžias iš galų, reikia pri galų džiovinamo ar laikomo medžio prisegti po lentele, arba aptepti derą, arba užklejūti popieriumi.

Sekretas! Ant sauso medžio išspausk litaras, ženklus, kokias nori papūšas (su geležiniu padargu); paskui naubliūk, ar nudrožk liki dugniui išspausito risunko; pagaliaus pamirkyk vandenyje — tadą, medžiui brįstant, išsivers viršun litara arba ženklas ir uždžiuvęs pasiliks ant visados.

Sekretas! Laibą medgalį gali išlenkti, vieną pusę kaitindamas prieš ugnę, antrą pusę vilgydamas vandenimi.

A. Dailidė.

Atsakąs rėdaktorius **F. Saunus Tilžeje**; prie jo siūsti raštus, rankraščius ir pinigus; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas:

Herrn F. Saunus, Tilsit, Wasserstrasse.

Spaudinta pas J. Šenkę, Tilžėje.